บทที่ 2
รัฐลาวกับการจำแนกชาติพันธุ์

"...แม้ว่า งวนจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ก็เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในลาวมาได้หลายร้อยปีเช่นเดียวกับกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ของลาว จึงถือได้ว่า งวนคือพลเมืองลาวและมีเชื้อชาติลาว... เมื่อประเทศลาวได้รับการปลดปล่อย รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว จึงกำหนดให้กลุ่มคนงวน เป็นกลุ่มชนเผ่าหนึ่งของลาวได้อย่างสมบูรณ์คือ เป็นคนลาว มีสัญชาติลาว เชื้อชาติลาว และมีชื่อเรียกของกลุ่มตนเองว่า ชนเผ่างวน... "

(คำกล่าวอดีตเจ้าหน้าที่ทำงานในหน่วยงานแนวลาวสร้างชาติระดับแขวง, 2552)

ประเทศลาวเป็นประเทศที่เคยผ่านการปกครองมาหลายสมัย โดยเริ่มต้นตั้งแต่สมัยอาณาจักรลาวโคตรบูร อาณาจักรอ้ายลาว อาณาจักรลาวล้านช้าง มาจนถึงสมัยการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส ระบอบการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว (รัฐบาลลาวในระบอบเก่า) ที่ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายโลกเสรี และมาถึงการปกครองของ ส.ป.ป. ลาว (รัฐบาลลาวในระบอบใหม่) ที่ยึดอุดมการณ์แนวคิดสังคมนิยม โดยมีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวนำพา ซึ่งภายใต้ระบอบการเมืองการปกครองที่แตกต่างกันนี้ทำให้การจัดประเภทกลุ่มประชากรที่ดำรงชีวิตในผืนแผ่นดินลาว และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ถูกนิยามความหมายในแต่ละช่วงการปกครองมีความแตกต่างกันไป ซึ่งนำไปสู่การสร้างฐานอำนาจและบทบาทในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์มีความเหลื่ อมล้ำต่อต่ำสูงกันไปตามแต่ละยุคสมัย กล่าวคือ ในช่วงการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเป็น "เชื้อชาติอื่น" ได้เข้ามามีอำนาจและบทบาทอยู่เหนือกว่ากลุ่มชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มี "เชื้อชาติลาว" ในฐานะเป็นชนพื้นเมืองของของลาว แต่เมื่อมีการเปลี่ยนถ่ายอำนาจมาอยู่ในมือของชนกลุ่มใหญ่ของลาว ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่เคยเข้ามามีบทบาทในลาวได้ถูกลดทอนอำนาจลงและมีสถานภาพเป็นเพียงกลุ่มคน "ต่างด้าว" ที่เข้ามาอาศัยในผืนแผ่นดินลาว ซึ่งความเป็น "ต่างด้าว" หรือเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาวได้ถูกกำหนดบนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ที่มีมิติในเรื่องความแตกต่างด้าน "ชนชาติ" "เชื้อชาติ" "ชาติพันธุ์" เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในแต่ละยุคแตกต่างกันไป

ดังนั้น เนื้อหาสำคัญในบทนี้จึงเป็นการนำเสนอภาพโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์โดยจะศึกษาผ่านวิธีการ จัดประเภทกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้นในสังคมลาว โดยมี

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ขอบเขตการศึกษาอยู่ในสามระยะด้วยกันคือ *หนึ่ง* ระยะการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส *สอง* ระยะการปกครองรัฐบาลราชอาณาจักรลาว และ *สาม* ระยะการปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว เพื่อให้เห็นถึง พัฒนาการในการจัดความสัมพันธ์ และการกำหนดชนกลุ่มต่างๆ อันเป็นผลต่อ การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มคนงวนขึ้นมาในสังคมลาว ตลอดจนการให้อำนาจ หรือลดทอนอำนาจ การจัดวางสถานภาพ บทบาท ตำแหน่งแห่งที่ของแต่ละกลุ่มชนในแต่ละยุคที่มีความแตกต่างกันออกไป

แต่ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาการจัดประเภทกลุ่มชาติพันธุ์ในยุคต่างๆ ผู้เขียน จะขออธิบายบางคำศัพท์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในบทนี้ เช่น คำ ว่า “ชนชาติ” “เชื้อชาติ” “ชนเผ่า” ที่ถูกนำมาใช้ในจัดประเภทหรือจำแนกชนกลุ่มต่างๆ ของลาว และคำดังกล่าวได้สื่อความหมายในทางการเมืองของลาวที่เกิดขึ้นในแต่ละยุค

2.1 การเรียกชื่อชนกลุ่มต่าง ๆ ในลาว

ในเอสารที่เป็นทางการของลาวเกี่ยวการกำหนดนิยามความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของลาว ถูกกำหนดโดยศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ (Lao National Front for construction, 2005) ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานทางด้านชนเผ่าโดยตรง และมีหน้าที่ในการค้นคว้าคำศัพท์เฉพาะต่างๆ เพื่อนิยามความหมายให้กลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่มีอยู่ในลาว ซึ่งความหมายของแต่ละคำศัพท์ที่ใช้เรียกชนกลุ่มต่างๆ ได้มีนัยยะยะทางการเมืองซ่อนเร้นอยู่ในนั้นตามแต่ละยุคสมัย ดังต่อไปนี้

คำว่า “เหล้า” (Tribe) คือ การรวมตัวกันของหลายคน หรือเชื้อ สายตระกูลที่มีสายเลือดเดียวกัน อันเนื่องมาจาก ความต้องการของการดำรงชีวิต และการผลิต บางคนเรียกว่าสหพันธ์ก๊ก (Family Line)

คำว่า “ชนเผ่า” (Ethnic) คือ กลุ่มคนที่มีภาษาพูดร่วมกัน มีรากเหง้าป ระวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน มีพื้นฐาน ทาง วัฒนธรรมร่วมกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุ ษเดียวกัน (มีบางประเภทมีดินแดนทับซ้อนกัน/อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน)

คำว่า “เชื้อชาติ” (Race) คือ กลุ่มคนที่มีลักษณะทางกายภาพคล้ายกันดังเช่น จมูก ผม ตา สีผิว ริมผีปาก ฯลฯ

คำว่า “สัญชาติ” (Nationality) คือ กลุ่มคนที่เป็นสมาชิกของประเทศเดียวกัน และกลายมาเป็นสมาชิกของประเทศนั้นๆ ตามกฎหมายโดยมีลักษณะทางกายภาพ และอาจ มีวัฒนธรรม ที่แตกต่างกัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คำว่า “ชาติ (Nation)/ชนชาติ (Main Ethnic Group)” หมายถึงกลุ่มเครือญาติที่มีลักษณะพิเศษร่วมกัน อาทิเช่น ภาษาพูด ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ดินแดน และการ ดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจ

จากการนิยามคำศัพท์ข้างต้น เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน และประชาชนทั่วไปได้นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะคำว่า “ชนชาติ” “เชื้อชาติ” และ “ชนเผ่า” ซึ่งคำเหล่านี้ถูกนำมาใช้กันแบบคลุมเครือ ไม่มีความชัดเจนหรือเป็นเอกภาพกันในการกำหนดนิยามความหมายของคำว่า “ชาติ/ชนชาติ” “เชื้อชาติ” “ชนเผ่า” ซึ่ง Noychansamon Denchaleunsouk เจ้าหน้าที่องค์การศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ ได้อธิบายความแตกต่างของคำว่า “ชนเผ่า” “ชนชาติ” “สัญชาติ” ฯลฯ ไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

คำว่า “ชนเผ่า” (Ethnic Group) หมายถึงกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกัน มีภาษาร่วมกัน รากเหง้าและชื่อของกลุ่มร่วมกัน มีจิตสำนึกร่วมกัน ซึ่งสะท้อนออกมาทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่ม

คำว่า “สัญชาติ ” (Nationality) หมายถึงกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกของประเทศเดียวกันตามกฎหมาย แม้จะแตกต่างกันทางด้านกายภาพ/รูปธรรมและวัฒนธรรม

คำว่า “ประเทศชาติ ” (Nation) หมายถึงประเทศที่มีประชากร มีเขตแดน แม้คนภายในชาติจะมี ลักษณะ ต่างกัน แต่ก็เป็นกลุ่มคนที่มีประวัติศาสตร์อันเดียวกัน มีผืนแผ่นดินเดียวกัน มีระบบการปกครองภายใต้กฎหมายและรัฐธรรมนูญเดียวกัน

นอกจากนี้ Noychansamon ยังอธิบายความหมายของคำว่า “Nationality” ซึ่งแปลว่า “ชาติ” ในความหมายของภาษาลาว คำว่า “ชนชาติ” (Nationality Category) หรือ “ชนเผ่าส่วนใหญ่” (Large Ethnic Group) คำเหล่านี้ไม่ ได้เกิดขึ้นมาจากความมุ่งมาดปรารถนาของมนุษย์ หรือเกิด ขึ้นจากความประสงค์ของผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการ แต่มันเป็นผลกระทบจากระ บบเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้คำว่า “Nationality” มีความหมายที่แท้จริงว่า กลุ่มคนทุกกลุ่มที่มีประวัติศาสตร์ ภาษา มีผืนแผ่นดิน วิถีการดำรงชีวิต สำนึกคิดร่วมกัน และมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่หลากหลา ย ซึ่งคำว่า “ชาติ” “ชนชาติ” “ชนเผ่าส่วนใหญ่” ต่างมีลักษณะคล้ายกันในแง่ของการเป็นกลุ่มชนเผ่า แต่การให้นิยามความหมายของคำว่า “ Nationality” ที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย ได้มีนัยแอบแฝงของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างกลุ่มชนเผ่าภายในรัฐชาติเดียวกัน (Noychansamon, 1999 อ้างใน Vatthana Phosena, 2006: 174) กลุ่มชนเผ่าส่วนใหญ่ได้ครอบงำชนกลุ่มน้อย ซึ่งชนกลุ่มน้อยก็จะเป็นผู้ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่มาปรับใช้เข้าในวัฒนธรรมของกลุ่มตนเอง

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ชนชาติ” หรือ “ชนเผ่า” ผู้เขียนพบเห็นในเอกสารทางการของลาวหลายฉบับมักใช้คำว่า “ชนชาติ” ที่หมายถึงกลุ่มชนเผ่าหลักๆ เช่น “ชนชาติลาวลุ่ม ” “ชนชาติลาว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เทิง" และ "ชนชาติลาวสูง" หรือในเอกสารบางแห่งได้เรียกทั้งสามกลุ่มนี้ว่า "ชนเผ่าลาวลุ่ม" "ชนเผ่าลาวเทิง" และ "ชนเผ่าสูง" ในทำนองเดียวกัน ความหมายของคำว่า "ชนชาติ" ยังหมายถึงกลุ่มคนเชื้อชาติอื่นที่ต่างไปจากเชื้อชาติของกลุ่มตนเองหรือกลุ่มคนที่เป็นพลเมืองของประเทศอื่น ตัวอย่างเช่น "ชนชาติลาว" "ชนชาติเวียดนาม" "ชนชาติจีน" เป็นต้น ดังนั้น การนิยามความหมายของคำว่า "ชนชาติ" "เชื้อชาติ" "ชนเผ่า" ยังคงเป็นปัญหาในการนิยามกลุ่มต่างๆ ที่ดำรงชีวิตอยู่ในเขตตัวเมืองและเขตชนบทของลาว เฉพาะการกำหนดลักษณะของชนกลุ่มที่เรียก "คนลาว" "ชนชาติลาว" "เชื้อชาติลาว" หรือมีความเป็น "ชนเผ่าลาว" นักวิชาการหลายท่าน อย่างเช่น บุนมี เทบสีเมือง[1] ได้ให้อธิบายความหมายของคำว่า "ลาว" หมายถึงกลุ่มชนชาติที่เก่าแก่ชนชาติหนึ่งของโลก มีถิ่นกำเนิดอยู่ในแหลมสุวรรณภูมิหรือชาวตะวันตกเรียกว่า แหลมอินโดจีน (Indochina Penninsula) ชนชาติลาวมีชื่อเรียกว่า "ลาว" (Lao) หรือ "ลาวะ" (Laow) มีพลเมืองมากมายกระจายอยู่ทั่วแหลมสุวรรณภูมิ" (บุนมี เทบสีเมือง, 2553: 30) บุนมี เทบสีเมือง ยังกล่าวเพิ่มเติมด้วยว่า คำว่า "ไท" เดิมนั้นไม่ใช่เชื้อชาติ หรือชนชาติ มีแต่คำว่า "ลาว" เท่านั้น เป็นชื่อดั้งเดิมของชนชาติลาว หรือ "ลาว-ไท" (บุนมี เทบสีเมือง, 2553: อ้างแล้ว) เกี่ยวกับความหมายของคำว่า "ลาว" หรือ "ไท" นี้ สุวันนะลาด ไชยะวง[2] ได้โต้แย้งกับความหมายที่ บุนมี เทบสีเมือง ให้ไว้ข้างต้นไว้ดังนี้

"ข้าพเจ้าเห็นว่า พวกเราเป็นคนลาวรับรู้ว่า พวกเราเคยมีพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งองค์ที่เป็นราชโอรสของพระเจ้าฟ้างุ่ม ที่มีพระนามว่าเจ้าอุ่นเฮือน เมื่อเจ้าอุ่นเฮือนขึ้นครองราชย์ ได้ทำการสำรวจสำมะโนประชากรทั่วประเทศ ปรากฏว่ามีสามแสนครอบครัวไท หรือไทลาว ส่วนพวกอื่นก็เป็นทาส หรือชนเผ่าที่ไม่ใช่เชื้อชาติลาวมาจากรากเหง้าหรือมีบรรพบุรุษมาจากอ้ายลาว ดังนั้น คำว่า "ไท" ในภาษาลาวจึงมีความหมายว่าคนลาวบรรดาเผ่า คนมีอิสรภาพ คนที่ไม่เป็นทาส คำว่า "ไท" ในปางนั้น ก็คือคนลาว และในวรรณคดีลาวหลายเรื่องเป็นต้นว่า "สังข์สินไชย์" ก็มีการใช้คำว่า "ไท" หรือคนไท แทนคำว่าลาว หรือคนลาว อยู่หลายแห่ง สำหรับคำที่คนลาวเราเรียกกันว่า ไทบ้านนั้น ไทเมืองนี้ เป็นการให้เกียรติกันว่าลาวไม่ใช่ทาสของบ้านนั้น ของเมืองนี้ เท่านั้นเอง.. "
(สุวันนะลาด ไชยะวง อ้างใน บุนมี เทบสีเมือง, 2553: 13-14)

คำว่า "ไท" ในงานศึกษาของ จิตร ภูมิศักดิ์[3] พบว่าคำว่า ไทหรือไต หมายถึงคน จิตร ภูมิศักดิ์ ยังได้ทำการสำรวจคำว่า ไท ในภาษาลาวและไทยอีสาน พบว่า คำว่าไท มีใช้ในความหมายว่า

[1] บุนมี เทบสีเมือง นักค้นคว้าประวัติศาสตร์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลงานหนังสือที่ผ่านการตีพิมพ์แล้ว ชิ้นล่าสุดคือ "ความเป็นมาของชนชาติลาว เล่ม 1-3 (บุนมี เทบสีเมือง, 2553)

[2] สุวันนะลาด ไชยะวง อดีตนักศึกษาลาว ชั้นปริญญาเอก จากประเทศฝรั่งเศส (ใน บุนมี เทบสีเมือง, 2553: 13-14)

[3] จิตร ภูมิศักดิ์ เป็นนักคิดด้านการเมือง นักประวัติศาสตร์ และนักภาษาศาสตร์ นับเป็นนักปราชญ์และนักปฏิวัติทางความคิดและวิชาการคนสำคัญของประเทศไทย (http://th.wikipedia.org/wiki/)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คน ที่ใช้กันในภาษาประจำวัน เช่น ชาวลาวเมื่อถามกันว่าเป็นคนบ้านไหน จะถามว่า ไทบ้านได๋ คนในเรือนเรียกว่าไทเฮือน คนในหมู่บ้านเรียกว่า ไทบ้าน ฯลฯ (จิตร ภูมิศักดิ์, 2519: 220)

ข้อถกเถียงของนักวิชาการข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งที่ชี้ให้เห็นว่า แม้แต่ที่มาของคำว่า “ลาว” “ชนชาติลาว” หรือ “ชนเผ่าลาว” ซึ่งเชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดมาจากกลุ่มชนชาติไท หรือไต นั้น ยังคงเป็นประเด็นถกเถียงกันในลักษณะที่ว่า แท้จริงแล้วคนลาว ที่เรียกกันว่า ชนชาติลาว ชนเผ่าลาว นั้นได้มีความคลุมเครือในเรื่องของที่มาของความเป็น “ชนชาติลาว” เช่นเดียวกันกับกลุ่มชนชาติหรือชนเผ่าอื่นๆ ที่ถูกจำแนกแยกแยะและกำหนดว่า ชนกลุ่มใดคือชนพื้นเมืองของลาว และชนกลุ่มใดที่กลายมาเป็นลาวในตอนหลัง ตัวอย่างเช่น ชนพื้นเมืองของลาว หรือกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติลาว ไม่ว่าจะเป็นชนชาติหรือชนเผ่า “ลาวลุ่ม” “ลาวเทิง” “ลาวสูง” ทั้งสามกลุ่มนี้ถือว่าเป็นคนลาว สัญชาติลาว เชื้อชาติลาว และจัดให้เป็นชนกลุ่มใหญ่ของลาวมาโดยตลอด แม้ว่าในกลุ่มของลาวเทิงหรือข่าในอดีตจะถูกมองว่าเป็นกลุ่ม “ข้าทาส” แต่ก็ถูกนับว่าเป็นชนเผ่าพื้นเมืองของลาวมาก่อน ดังนั้น คำว่า “ชนชาติ” ในที่นี้ผู้เขียนจึงใช้ในความหมายว่าเป็นกลุ่มชนเผ่าพื้นเมืองของลาว (Main Ethnic Group) ตามการนิยามขององค์การแนวลาวสร้างชาติบัญไว้ในเอกสารชนเผ่าของลาว

กลุ่มคนเวียดนามที่เข้ามาอาศัยอยู่ในขอบเขตพื้นที่ของประเทศลาวในช่วงก่อนฝรั่งเศสเข้ามาล่าอาณานิคมในอินโดจีน จะถูกเรียกว่า “ชาวต่างด้าว” แต่หากเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวก็จะถือว่าเป็นคนลาว เชื้อชาติเวียด (คนลาว-เชื้อสายเวียดนาม) และจัดให้เข้าไปอยู่ในกลุ่ม “ชนเผ่าอื่นๆ” ซึ่งกลุ่มงวนที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกันคนเวียดนั้นกลับเป็นกลุ่มที่ถูกระบุว่า เป็นคนลาว เชื้อชาติลาว และเป็นคนชนเผ่างวน

ความแตกต่างในการกำหนดกลุ่มคนที่มีความเป็นชนชาติลาว เชื้อชาติลาว และชนเผ่าต่างๆ ข้างต้น เป็นที่มาของศึกษาการจัดประเภทและการนิยามความเป็นชนเผ่างวนใน ส.ป.ป. ลาว ซึ่งความเป็นงวน หรือชนเผ่างวน ในช่วงระยะหนึ่งไม่เคยถูกจัดเป็นชนกลุ่มไหนของลาว บางช่วงก็ถูกนับว่าเป็นลาว มีสัญชาติลาว เชื้อชาติลาว แต่ไม่จัดให้เข้าเป็นคนชนกลุ่มใดของลาว หรือไม่มีชนเผ่างวนอยู่ในระบบบัญชีรายชื่อของกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่ในลาวมาก่อน แต่ช่วงของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว กลุ่มคนงวนกลับถูกจัดให้เข้าเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาวอย่างเป็นทางการ ดังนั้น ในลำดับต่อไป ผู้เขียนจะบรรยายในประเด็นการกระบวนการสร้างความเป็นคนงวนหรือชนเผ่างวนในทางการเมืองของความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ในลาวในระหว่างช่วงการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส รัฐบาลราชอาณาจักรลาว และการปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว เพื่อให้เห็นวิวัฒนาการหรือกระบวนการเปลี่ยนผ่านการจัดความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ระหว่างกลุ่มคนงวน และกลุ่มอื่นๆ ในแต่ละยุค อันเป็นผลทำให้เกิดการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นงวนขึ้นมาในปัจจุบัน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

2.2 การปกครองของรัฐบาลอาณานิคมฝรั่งเศส

นับตั้งแต่ลาวล้านช้างเสื่อมอำนาจลงในท้ายรัชกาลของพระเจ้าสุริยะวงศาธรรมิกราช (ค.ศ. 1695) ประเทศลาวล้านช้างก็เกิดความปั่นป่วน และตกเป็นเมืองขึ้น (เมืองประเทศราช) ของประเทศสยามเป็นเวลานานถึง 114 ปี (ค.ศ. 1779-1893) และตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสอีก 60 ปี (ค.ศ. 1953) ซึ่งในช่วงที่ประเทศลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ได้ทำให้ชนกลุ่มน้อย ชนกลุ่มใหญ่ที่ดำรงชีวิตอยู่ในขอบเขตพื้นที่ของประเทศลาว ถูกกดขี่ ขูดรีด ถูกใช้แรงงานอย่างหนัก ส่งผลทำให้ชนกลุ่มต่างๆ ในลาวต่างได้พากันลุกฮือขึ้นต่อต้านฝรั่งเศสที่เข้ามามีอำนาจเหนือบนผืนแผ่นดินลาว ซึ่งขบวนการต่อสู้ของกลุ่มชนที่มีการกล่าวถึงมากที่สุดคือ เรื่องบทบาทของผู้นำของแต่ละกลุ่มชนเผ่าในขบวนการต่อต้านกับอำนาจจักรวรรดินิยม เช่น ช่วงระหว่าง ค.ศ. 1901-1903 ขบวนการต่อสู้ของชนเผ่า “ลาวเทิง” ได้กำเนิดขึ้นที่แขวงสะหวันนะเขตภายใต้การนำของพ่อกระดวดในนาม *ขบวนผู้มีบุญ* ค.ศ. 1901-1907 ขบวนการต่อสู้ที่นำพาโดยองค์แก้ว เกิดขึ้นที่แขวงสะหวันนะเขต ซึ่งเป็นชนเผ่าแงะ และผู้นำชนเผ่าต่างๆ ได้เข้าร่วมด้วยอีกหลายเผ่า เช่น องค์กมดำและองค์ปิด เป็นชนเผ่าอาลัก องค์ทอง ชนเผ่าละแว องค์ลองและองค์ยอด ชนเผ่ากะตู องค์สังคี เผ่าลาว องค์เพียน้อย เผ่ายะเหิน นางแม่เยะ ชนเผ่าตะโอ้ย เป็นต้น ขบวนการต่อสู้มีตั้งแต่สายภูหลวงจนถึงแม่น้ำของในเขตแขวงอุบลราชธานี ค.ศ. 1908 เป็นขบวนการต่อสู้ของชาวเผ่าลื้อ นำโดยพระยาคำลื้อ ค.ศ. 1918-1922 เป็นขบวนการของชนเผ่าม้ง นำพาโดยเจ้าฟ้าปาไจ ซึ่งเป็นขบวนการต่อต้านที่มีความใหญ่โตอยู่ที่แขวงหัวของ และได้แผ่ลามลงมาแขวงอุดมไซ แขวงหลวงพระบาง แขวงซำเหนือ และแขวงเซียงขวาง นอกจากนี้ยังมีขบวนการต่อต้านของกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่อยู่แขวงผ้งสาลีและขบวนการต่อต้านของชนเผ่าไทดำและฮ่ออยู่แขวงซำเหนือ (จำปาทอง โพธิ์จันธิราช, 2551: 35) แม้ว่าการต่อสู้ของกลุ่มชนเผ่าที่กล่าวมาทั้งหมดจะได้รับความพ่ายแพ้ต่ออำนาจของเจ้าอาณานิคม แต่ขบวนการต่อสู้ดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มชนเผ่าต่างๆ ของลาวพยายามที่จะต่อสู้เพื่อปลดแอกตนเองออกจากการถูกควบคุมของพวกเจ้าอาณานิคมที่เข้ามามีอำนาจเหนือกว่าชาวลาว เช่นเดียวกันกับประเทศอื่นๆ ที่ตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส เช่น เวียดนาม กัมพูชา ต่างได้ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อปลดแอกตนเองจากพวกลัทธิอาณานิคม จึงทำให้ลาว เวียดนาม และกัมพูชา บางกลุ่มได้ร่วมแรงร่วมใจกันทำการต่อต้านฝรั่งเศส ซึ่งเป็นที่มาของคำว่าความสัมพันธ์ “สามชาติอินดูจีน” คือความสัมพันธ์ระหว่างลาว-เวียดนาม-กัมพูชา

2.2.1 การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ในสหพันธ์อินโดจีน

ค.ศ. 1858 คือช่วงที่ฝรั่งเศสเข้ามาล่าอาณานิคมในแถบอินโดจีน (Indochina) โดยยึดเมืองดานังของประเทศเวียดนามก่อน ต่อมาฝรั่งเศสได้ยึดเอาดินแดนทางตอนใต้ของเวียดนามเกือบ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ทั้งหมดใน ค.ศ. 1862 และขยายอำนาจโดยการเข้ายึดครองกัมพูชาและลาวตามลำดับ หลังจากที่ประเทศลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ลาวได้ถูกผนวกเข้าเป็นแคว้นที่ 5 ของสหพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศส อันได้แก่ แคว้นตงแกง (เวียดนามภาคเหนือ) แคว้นอันนัม (เวียดนามภาคกลาง) แคว้นโคชินไชน่า (เวียดนามภาคใต้) แคว้นกัมพูชา และแคว้นลาว ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกลุ่มสหพันธ์อินโดจีนฝรั่งเศสนี้ไม่ว่าจะเป็นชาวเวียดนาม ลาว และ กำพูชา จะถูกเรียกว่าชาวอินโดจีนในทุกกลุ่มทุกคน ซึ่งแต่ละกลุ่มจะรู้กันภายในกลุ่มของตนเองว่ามีความแตกต่างไปจากกลุ่มอื่นๆ ดังนั้น ความเป็นชาติพันธุ์หรือการจัดจำแนกผู้คนออกเป็นชนกลุ่มใหญ่ หรือชนกลุ่มน้อย และชื่อของแต่ละกลุ่มที่ใช้เรียกตนเองว่าอย่างไรนั้น ดูเหมือนจะไม่มีความสำคัญใดๆ ในสภาวะการตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ซึ่งชาวอินโดจีนภายใต้การปกครองฝรั่งเศส ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่ต่างได้ถูกกดขี่ ถูกเอารัดเอาเปรียบกันอย่างหนักในขอบเขตพื้นที่ของประเทศตนเองและยังถูกเกณฑ์ให้ไปเป็นแรงงานในประเทศอื่น

ตลอดระยะเวลาที่ฝรั่งเศสเข้ามาแพร่อิทธิพลในดินแดนอินโดจีน ได้ทำให้เกิดปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของชาวเวียดนามเข้ามาดินแดนของลาวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นทางการช่วง ค.ศ. 1897 และเป็นช่วงที่นาย Paul Doumer ผู้บัญชาการสูงสุดในเขตอินโดจีน ดำเนินนโยบาย “การขุดค้นหัวเมืองขึ้นอินโดจีน” ซึ่งนาย Doumer ได้อ้างเหตุผลในดำเนินการก่อสร้างหัวเมืองขึ้นในอินโดจีนว่า *“...เพื่อก่อสร้างให้อินโดจีนมีระบบเส้นทางรถไฟ เส้นทางบก ทางน้ำ ก่อสร้างท่าเรือ หรือสิ่งอื่นๆ ที่มีความจำเป็นต่อการขยายการผลิตและการค้าในประเทศอาณานิคมของฝรั่งเศส”* (อ ู้ิ ิ ั , 2008: 103) การก่อสร้างเส้นทางคมนาคมตามแนวนโยบายของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสประจำในแคล้นลาว ได้ถูกตีความจากประชาชนลาวในประเทศว่า ฝรั่งเศสได้สร้างเส้นทางเพียงเพราะต้องการสร้างข้อสะดวกเพื่อใช้ในการลำเลียงทรัพยากรในประเทศอินโดจีนนำกลับไปยังประเทศของตนมากกว่าที่จะสร้างให้ประเทศลาวมีความเจริญก้าวหน้าแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม นโยบายดังกล่าวได้ทำให้ชาวเวียดนามเคลื่อนย้ายเข้ามาลาวอย่างเป็นทางการเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากพลเมืองที่ดำรงชีวิตอยู่ในเขตแคล้นลาวมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับเนื้อที่ของประเทศ ซึ่งต่างจากพลเมืองในแคว้นเวียดนามที่มีจำนวนมากและเป็นแรงงานที่มีรู้ความสามารถ มีความขยันขันแข็งกว่าคนลาว ฝรั่งเศสจึงมีนโยบายนำเอาชาวเวียดนามจำนวนมากเข้ามาเป็นแรงงานในการขุดค้นหัวเมืองขึ้นในเขตแคว้นลาว นับตั้งแต่ตำแหน่งกรรมกรก่อสร้างถนนหนทาง และ “กุลีทาง”[4] รวมไปถึงชาวเวียดนามที่มีความรู้มาเป็นผู้คุมงานก่อสร้ง เป็นผู้ช่วยงานเอกสารและงานแปลจากภาษาลาวมาเป็นภาษาฝรั่งเศสให้กับเจ้าหน้าฝรั่งเศสประจำมีเขต

[4] กรรมกรขับรถล้อ หรือรถที่ใช้ในงานก่อสร้างถนน หรือเป็นคนขับรถก่อสร้างต่างๆ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

พื้นที่ต่างๆ ของลาว ดังนั้น ประเทศลาวภายใต้การควบคุมของฝรั่งเศสในเขตตัวเมืองใหญ่จึงมีการใช้ภาษาเวียดนามและภาษาฝรั่งเศสเป็นหลัก (อ ู้ ิ ิ ั , 2008: 102)

การย้ายถิ่นที่ไม่เป็นทางการระหว่างประชาชนลาวและประชาชนเวียดนามเกิดขึ้นเรื่อยมา สาเหตุในการย้ายถิ่นส่วนใหญ่มักมาจากปัจจัยทางด้านสงคราม การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ที่เกิดขึ้นในสองประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ซึ่งประเทศลาวและเวียดนามมีพรมแดนติดต่อกันยาวถึง 2,069 กิโลเมตร และชาวเวียดนามมองว่าประเทศลาวเป็นประเทศที่มีพื้นที่ทำกินกว้างขวางแต่มีประชากรของภายในประเทศจำนวนน้อยมากจึงเป็นปัจจัยดึงดูดให้กับชาวเวียดนามอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในลาว ส่งผลทำให้พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศลาวมีประชากรชาวเวียดนามที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ดำรงชีวิตอยู่ในลาวตั้งแต่เหนือจรดใต้ การเข้ามาของชาวเวียดนามทำให้เมืองต่างๆ มีการขยายตัวขึ้นในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1930-1943 (แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 77)

2.2.2 การจำแนกกลุ่มชนกลุ่มต่างๆ ในการปกครองของฝรั่งเศส

การบริหารงานของฝรั่งเศสประจำแคว้นลาวได้มีวิธีการจัดประเภทกลุ่มประชากรออกเป็น 9 กลุ่มด้วยกันโดยใช้วิธีการการแบ่งกลุ่มตามเชื้อชาติ (Race) และชนชาติ (Main ethnic group) จากแหล่งข้อมูลสถิติใน Annuaire Statistique du Laos และ Annuaire Statistique de l'Indochine ค.ศ. 1911, 1921, 1931, 1936 และ ค.ศ. 1942 รายงานว่า เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสแบ่งกลุ่มประชากรที่มีอยู่ในลาวออกเป็น 9 กลุ่มด้วยกัน จำนวนประชากรที่ถูกบันทึกไว้ในบัญชีรายชื่อกลุ่มประชากรในเขตแคล้นลาวปะกอบไปด้วย "ลาว" "ไท/ไต" "ข่า" "แม้ว-ย้าว" "เวียดนาม" "จีน" "ยุโรป" "กัมพูชา" "อินเดียและปากิสถาน"[5] (ดูในตารางที่ 1) (Pholsena, 2006: 152)

ตาราง 2.1 จำนวนสัดส่วนประชากรแยกตามกลุ่มเชื้อชาติ/ชนชาติต่างๆ ค.ศ. 1911-1955

กลุ่มประชากร	ค.ศ. 1911	ค.ศ. 1921	ค.ศ. 1931	ค.ศ. 1936	ค.ศ. 1942	ค.ศ. 1955
ลาว	276,801	429,000	485,000	565,000	441,450	856,000-865,000 (Lao-Tai)
ไท	124,238	122,000	113,000	100,000	175,170	

[5] สำหรับประชากร ชาวอินเดียและปากิสถาน มีจำนวนน้อยที่สุดและในการสำรวจประชากรใน ค.ศ. 1942 ทั้งสองกลุ่มได้หายไปจากบัญชีรายชื่อกลุ่มประชากรที่อยู่ในลาว (ใน Pholsena, 2006)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2.1 (ต่อ)

กลุ่มประชากร	ค.ศ. 1911	ค.ศ. 1921	ค.ศ. 1931	ค.ศ. 1936	ค.ศ. 1942	ค.ศ. 1955
ข่า	195,996	221,000	268,000	247,000	300,138	210,000-258,000[b]
แม้ว-เหย้า	15,205	25,000	39,000	47,000	49,240	52,300-52,900
เวียดนาม	4,109	9,000	19,000	27,000	39,470	8,000[c]
จีน	486		3,000		6,100	32,350[c]
ยุโรป	226[d] 163[e]	353 8[f]	1,000		900	8,000
กัมพูชา	1,270	1,300		2,000		
อินเดียและปากีสถาน	6					500
รวม	618500	807,653	964,000	988,000	1,012,468	1,291,951-1,320,402

(b = ข่า คือกลุ่มที่จัดให้อยู่ต่ำสุดแม้จะมีจำนวนมาก เนื่องจากถูกกกันออกจากความเป็นลาวในแต่ละจังหวัด ; c = ใน ค.ศ. 1959 มีประชากรประมาณ 41,121 เป็นคนเอเชียที่ไม่ใช่คนลาว เช่น ชาวเวียดนามและจีนไม่ได้ถูกรวมเข้าในบัญชีประชากรของลาว; d=ชาวฝรั่งเศส; e=เชื้อชาติผสม; f= ชาวยุโรปกลุ่มอื่นๆ)

แหล่งข้อมูล (Lao Ministry of the Interior, 1955 figures; Annuaire Statistique du Laos 1913-22; Annuaire Statistique de l'Indochine 1930-31, 1936-37, Gouvernment General de l'Indochine; Bulletin de l'Office Colonial 1911, No.62, Fevrier 1913; Direction des Affaires economiques, Service de la Statistique General (Hanoi), 1927; Plan de developpement economique et social, Royaume du Laos, Mars 1959, อ้างใน Halpern, 1964: 19)

ข้อมูลใน ตารางข้าง บนได้กลายเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ถูกนำไปใช้ในการจัดประเภทกลุ่มประชากรที่มีอยู่ในลาว และกลุ่มที่ถูกจัดเข้าเป็นกลุ่มชนเผ่า (ethnic group) มีเพียงกลุ่มคน "ลาว" "ไท/ไต" "ข่า" "แม้ว-ย้าว" เท่านั้น ซึ่งข้อมูลนี้ยังปรากฏให้เห็นในเอกสาร รายงานของทหาร งานศึกษาทางชาติพันธุ์ วรรณนาที่ทำขึ้นโดยนักวิจัยชาวฝรั่งเศสและ นักวิชาการ ชาติอื่นๆ ในบันทึก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตัวเลขสถิติ อยู่ในระดับแขวงและระดับเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ ดี ชนเผ่ากลุ่ม ย่อยต่างๆ ที่อาศัยอยู่ตามเขตชนบทของลาว (ยกเว้นกลุ่มที่จัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันกับข่า) ในระยะนี้ ไม่ได้ถูกรวมเข้า ไปในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่ในลาว

การจำแนกคนตามกลุ่มของเชื้อชาติและชนชาติ ที่ฝรั่งเศสนำมาใช้ไม่ได้เป็นเพียงการจำแนกความแตกต่างของแต่ละกลุ่มเพียงอย่างเดียว หากแต่การจัดประเภททั้ง 9 กลุ่มข้างต้นมีนัยยะของความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในแต่ละกลุ่ม เช่น ชาวยุโรป โดยเฉพาะชาวฝรั่งเศสที่เข้ามาล่าอาณานิคมในอินโดจีนได้ถือว่าเชื้อชาติของตนมีความ "ความศิวิไลซ์ " (civilization) มากกว่าชาวเอเชียที่ดำรงชีวิตอยู่ในดินแดนลาวมาก่อน ดังนั้น ฝรั่งเศสร้างอำนาจโดยชอบธรรมที่จะเข้ามาปกครองหรือควบคุมกลุ่มคน ในประเทศโลกที่สามที่ถูกมองว่ามี "ความศิวิไลซ์น้อยกว่า " กลุ่มเชื้อชาติของตน แม้ว่าทางด้านปริมาณชาวฝรั่งเศสจะมีจำนวนน้อยกว่าชาวพื้นเมืองของลาวก็ตาม ในทำนองเดียวกัน กลุ่มคนที่เป็นคนชนชาติเดียวกัน หรือเป็นคนลาวเหมือนกัน อย่างเช่น กลุ่มคน "ลาว" และ "ไท/ไต" มักถูกจัดวางอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่ากลุ่มชนเผ่าอื่นๆ ของลาวเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากชนกลุ่มใหญ่ของลาว ต่างได้มีความ เชื่อที่ว่ากลุ่มคน "ข่า" ไม่อยู่ในกลุ่ม เดียวกันกับกลุ่มคนที่มาจากชนชาติ "ลาว" หรือ "ไท/ไต" (Hirschman 1989, อ้างใน Pholsena, 2006: 153) ดังนั้น การจัดประเภทกลุ่ มประชากร จึงมักมี สมมุติฐาน ล่วงหน้าไว้แล้ว ว่า "ข่า" เป็นกลุ่มคน ที่ไม่ มี "ความศิวิไลซ์ " (civilization) อยู่ในระดับเดียวกันกับกลุ่ม ของคน "ลาว" หรือ "ไท/ไต" ซึ่งเป็นการแบ่งแยกและจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในกลุ่มคนที่มีความเป็น "ชนชาติลาว" เหมือนกัน

2.2.3 นโยบายการเก็บภาษีในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

การพัฒนาเศรษฐกิจของลาว เป็นเสมือนยุทธศาสตร์หนึ่งที่เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศส ใช้ในการพัฒนาประเทศในเขตอินโดจีน แต่ประเทศลาวกลับไม่ได้รับความเอาใจใส่จาก เจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสมากนัก เพราะฝรั่งเศสเห็นลาวเป็นเพียงแคว้นเล็กๆ แคว้นหนึ่งในภูมิภาคอินโดจีน ขาดความเจริญและตั้งอยู่ในเป็นเขตบ้านป่าหรือเขตทุรกันดาร เป็นประเทศที่ไม่มีความสำคัญเท่าใดนัก และที่สำคัญฝรั่งเศสมักจะมองว่าประเทศ ลาวเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่ขยายออกจากประเทศเวียดนาม หรือเป็นเมืองประเทศราชของเวียดนามเท่านั้น ซึ่งประเทศลาวเปรียบเสมือนดินแดนบ้านป่าล้าหลัง ไม่มีค่าอันใดในเชิงเศรษฐกิจ ดังนั้น ค.ศ. 1897-1902 หลังจากที่นาย Paul Doumer เข้ามาดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการเมืองขึ้น ในเขตอินโดจีน (Governor-General of Indochina) นอกจากจะมีนโยบายการขุดค้นหัวเมืองขึ้นในลาวแล้ว นโยบาย *mise en valeur* ซึ่งเป็นน โยบายส่งเสริม การสร้างนิคมอุตสาหกรรม ฝรั่งเศสขึ้นในประเทศแถบอินโดจีน ที่มีทั้งการขุดค้นเหมืองแร่ต่างๆ มีการขยาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

โรงงาน พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกพืชอุตสาหกรรม เช่น กาแฟ ยางพารา เป็นต้น นอกจากนี้การเก็บภาษี ประชาชนที่ถูกใช้เพื่อสร้างหัวเมืองขึ้นอินโดจีนฝรั่งเศส ซึ่ง การจัดเก็บภาษี ที่ว่านี้มีการบังคับให้ประชาชนลาวทุกกลุ่มต้อง เปลี่ยนรูปแบบเศรษฐกิจ ที่มีการผลิตแบบพอ ยังชีพ ไปเป็นการผลิตเพื่อเป็นสินค้าโดยมีการ ใช้เงินตราเข้ามาแทนที่วิธีการแลกเปลี่ยนสินค้า ทำให้ประชากรทั้งที่ดำรงชีวิตในเขตตัวเมือง (ชาวยุโรป และชาวเอเชีย “ต่างด้าว” รวมถึงชาวจีน) และกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่ดำรงชีวิตในเขตชนบทของลาวทุกกลุ่มจะต้องเสียภาษีให้กับข้าหลวงฝรั่งเศส เป็นเงินพร้อมกับถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงานในเขตนิคมอุตสาหกรรมฝรั่งเศสโดยไม่ได้รับค่าจ้างแรงงานแต่อย่างใด

นโยบายการจัดเก็บภาษีที่ฝรั่งเศสนำมาใช้เป็นการกดขี่ข่มเหงประชาชนอย่างหนักหน่วง แต่ละกลุ่มได้ถูกกำหนดให้จ่ายภาษี “ค่าหัว” (ภาษีต่อคน) ในสัดส่วนไม่เท่ากัน เช่น ผู้ชายที่มีอายุในช่วงระหว่าง 18-60 ปี จะต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้ให้กับชาวฝรั่งเศสตามจุดต่างๆ ที่มีการกำหนดไว้ล่วงหน้า ซึ่งคนคนหนึ่งจะถูกเกณฑ์แรงงานอย่างน้อย 100 วันต่อปี (Mayoury Ngaosyvathn, อ้างใน Andrew Turton, 2000: 248) ในกลุ่มคนลาวลุ่ม (ลาว-ไท) และลาวสูง (ม้ง-เมี่ยน) ถูกกำหนดให้เป็นแรงงานเกณฑ์ 16 วันต่อหนึ่งครั้ง สำหรับกลุ่มลาวเทิง (ข่า) เป็นแรงงานเกณฑ์ 20 วันต่อหนึ่งครั้ง หากใครคนใดไม่ต้องการที่จะ ถูกเกณฑ์แรงงาน ก็สามารถจ้างคนอื่นไปทำงานแทนตนเองได้โดยจ่ายในอัตรา 50-100 กีบ การเก็บภาษีในลักษณะนี้เรียกว่า “ค่าชดเชย” โดยจ่ายเป็นเงินหรือจ่ายค่าไถ่ถอนตัวเอง (Redemption) ซึ่งอัตราค่าไถ่นี้ กลุ่มลาวลุ่มถูกกำหนดให้จ่าย 4.30 กีบ ต่อวัน และ 2.40 กีบในกลุ่มลาวสูง ส่วนลาวเทิงจะต้องจ่ายในอัตรา 7 กีบ ต่อวัน ในการไถ่ถอนตนเองจากการเป็นแรงงานเกณฑ์ในแต่ละครั้ง (Mayoury Ngaosyvathn, อ้างแล้ว)

ใน ค.ศ. 1940 ระบบการจัดเก็บภาษีในลาวถูกแบ่งออกเป็นหลายประเภท ทำให้ เกิดความยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในกลุ่ม คนที่มีความแตกต่างทางด้าน สถานภาพทางสังคม เช่น เจ้าที่ดิน นักวิชาการ พนักงาน และกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ (Pholsena, 2006: 30-32) เนื่องจากในสถิติของการจัดประเภทของกลุ่ม ประชากรและชนเผ่าต่างๆ ไม่ระบุรายละเอียดว่ากลุ่มไหนถูกจัดว่าเป็น ชนกลุ่มใหญ่ของลาว และกลุ่มไหน เป็นชนกลุ่มน้อย หรือ ไม่ถูกจัดเข้าอยู่ในกลุ่มของ ลาว อีกทั้งระบบการบริหารราชการ ในลาวในระยะนี้ไม่มี ประสิทธิภาพพอ ในการควบคุมระบบการเก็บภาษี ทำให้เจ้าหน้าที่ลาวบางกลุ่มซึ่งเป็นตัวกลางการเก็บภาษี ได้ฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบชนเผ่าส่วนน้อยที่อาศัยในพื้นที่สูงและตามเขตชายแดนของลาวหลายกลุ่ม ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการหลบหนีจากการถูกเกณฑ์แรงงาน นับวันมีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในท้ายที่สุดแล้วระบบการเกณฑ์แรงงานที่ไร้ความเป็นธรรมได้ถูกแทนที่ด้วยการจ้างแรงงาน (แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 58) แต่การจ่ายค่าแรงงานให้กับกลุ่มคนที่ทำงานให้ฝรั่งเศสได้รับค่าจ้างแรงงานในสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน เช่น กลุ่มลาวลุ่มและลาวสูงถูก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

กำหนดให้ทำงานใน 16 วันได้รับค่าจ้างทำงาน 0.40 กีบต่อวัน ขณะที่กลุ่มลาวเทิงถูกกำหนดให้ทำงาน 20 วัน ได้รับค่าจ้างเพียง 0.20 กีบต่อวัน

นโยบายการเก็บภาษีในกลุ่มผู้หญิงไม่ได้รับการยกเว้นแต่อย่างใด อัตราค่าภาษีที่ผู้หญิงจะต้องจ่ายถูกกำหนดตามขนาดของหน้าอกของพวกเธอ (Size of Their Breasts) การกำหนดค่าภาษีด้วยขนาดของหน้าอกของผู้หญิงแต่ละคนย่อมเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ง่ายในสังคมสมัยก่อน เนื่องจากผู้หญิงลาวส่วนใหญ่ไม่นิยมสวมใส่เสื้อผ้าท่อนบนของร่างกาย (Mayoury Ngaosyvathn, อ้างแล้ว) ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่เก็บค่าภาษีกับผู้หญิงจึงใช้สายตาในการจ้องมองหน้าอกของผู้หญิงเป็นหลัก และทำการประเมินขนาดหน้าอกของผู้หญิงในแต่ละคน เพื่อกำหนดเป็นค่าภาษีที่ผู้หญิงแต่ละคนจะต้องจ่าย ส่วนวิธีการจ่ายค่าภาษีของผู้หญิงแต่ละคนยังไม่พบข้อมูลที่แน่ชัด แต่จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในลาวหลายคนได้กล่าวถึงผู้หญิงในช่วงระยะนี้ว่า ผู้หญิงส่วนใหญ่จะใช้แรงงานของตนเองทำงานต่างๆ เหมือนกันกับแรงงานชายที่ถูกเกณฑ์ แต่ก็มีผู้หญิงอีกหลายคนที่ถูกจับไปเป็นทาสรับใช้ เป็น นางบำเรอ เป็นเมียน้อยของพวกเจ้านายฝรั่งเศสในตำแหน่งต่างๆ ดังนั้น สังคมลาวสมัยการปกครองของฝรั่งเศสผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบมาก เพราะนอกจากผู้หญิงต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของฝรั่งเศสแล้ว ผู้หญิงยังต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของของพ่อและสามีตนเอง ในฐานะผู้ปกครองตามกรอบของวัฒนธรรม จารีตประเพณี ความเชื่อ ความเคยชินในสังคมลาว การตอกย้ำถึงความเหลื่อมล้ำกันระหว่างหญิงชายในหลายๆ ด้านกลายเป็นที่มาของการมีอคติทางเพศนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังคมมักให้คุณค่าผู้ชายสูงกว่าผู้หญิงอยู่เสมอ (สุลีคร พรมวงสา, 2551: 77)

2.2.4 กลุ่มคนงวนในการปกครองของฝรั่งเศส

จากการสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่ได้เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของกลุ่มตนเอง ที่พวกเขาเคยได้ยินกันมาจากคำบอกเล่าของปู่ย่าตายายคนรุ่นก่อนๆ และมีบางคนเป็นหนึ่งในจำนวนกลุ่มคนงวนที่ถูกฝรั่งเศสกวาดต้อนลงมาอยู่ในพื้นที่ราบของเมืองท่าแขกปัจจุบัน ต่างได้เล่าเรื่องราวชีวิตของกลุ่มคนงวนภายใต้ระบอบการปกครองของฝรั่งเศสให้ผู้เขียนฟังว่า

"ปู่ย่าตายายของชาวงวนเรานี้ เคยเล่าให้ลูกหลานของตนเองฟังอยู่เสมอว่า คนงวนเคยดำรงชีวิตในเขตป่าดง เขตหุบเขา หากินกันตามธรรมชาติ ทำไร่ทำสวนย้ายที่กันไปเรื่อยๆ คั้นเมื่อตอนมีทหาร ฝรั่งเศสเข้ามากันอย่างมากมาย คนงวนที่เคยเคลื่อนย้ายไปตามจุดต่างๆ เพื่อแสวงหาพื้นที่ทำกินใหม่ๆ ก็ถูกคนพวกนั้นใช้มีด ใช้ปืน เพื่อบังคับขู่เข็ญ ไล่ต้อนผู้คนให้ไปอยู่เป็นกลุ่มก้อนรวมกันกับกลุ่มคนอื่นๆตามเขตพื้นที่ที่ถูกกำหนดไว้ และในเขตดังกล่าวพวกเราเรียกกันว่ากลุ่มบ้านกวนขยม (เป็นเขตกลุ่มบ้านที่มีหลายหมู่บ้านตั้งอยู่รวมกัน) โดยพวกคนลาวประติการ (คนลาวขาย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชาติ) เข้ามาประจำอยู่ในแต่ละหมู่บ้าน ในตำแหน่ง นายบ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน) ตาแสง (นายตำบล) มีหน้าที่เก็บค่าภาษีและเกณฑ์ชาวบ้านไปทำงานให้ฝรั่งเศสในที่ต่างๆ คนพวกนี้จะเข้ามาเอา ข้าวสาร อาหารแห้ง พืชผักผลไม้ที่ชาวบ้านหามาได้นำไปเป็นของตนเอง เพราะถือว่าเป็นค่าภาษีค่าหัว ชาวบ้านที่ถูกเกณฑ์แรงงาน ส่วนใหญ่จะ ไปเป็นทาสรับใช้พวกเจ้านายเหล่านี้ บางคนก็ถูกใช้ให้ขุดถนน ขุดเหมืองแร่ ปลูกต้นยาง ในทางตอนเหนือและตอนใต้ของลาว พวกนายบ้านและตาแสงที่เข้ามาประจำในเขตหมู่บ้านของพวกเรา พวกเขาจะไม่เข้าใจภาษาท้องถิ่นของชนกลุ่มต่างๆ ในเขตที่มีคนงวนอาศัยอยู่ จึงสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง และในช่วงนั้นผู้ชายงวนและชนเผ่าอื่นๆ จะถูกบังคับไปทำงานให้ฝรั่งเศสโดยการใช้กำลัง ใช้ปืน ใช้ง้าว มาบังคับข่มขู่ชาวบ้าน หากผู้ใดขัดขืนไม่ยอมไปก็จะถูกยิงทิ้ง ชาวบ้านเพศชายที่โตขึ้นมาหน่อยต้องถูกเกณฑ์แรงงาน ปีหนึ่งหลายครั้ง ครั้งละ 20 วัน หรือ 30 วันก็มี แล้วแต่นายบ้านจะบ่งตัวมา ส่วนผู้หญิงหลายคนในช่วงนี้ได้ออกเดินทางไปทำงานพร้อมกับสามีและลูกชายที่ถูกเกณฑ์ไปทำงานในที่ต่างๆ ผู้หญิงหลายคนก็ทำไร่ทำสวน กับญาติพี่น้องผู้หญิงด้วยกัน และรอจนคอยจนกว่าสามีและลูกกลับมา

หลังจากที่ฝรั่งเศสเข้ามาลาว กลุ่มคนงวนที่ถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่ในเขตเดียวกันกับกลุ่มชนเผ่าต่างๆ มีวิถีชีวิตคล้ายกันกับคนกลุ่มอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น คนงวนหลายคนสามารถพูดภาษาและการออกเสียงสำเนียงของกลุ่มคนข่า คนโซ่ แซก กะเลิง ได้ดี คนงวนยังได้ปลูกบ้านในลักษณะเดียวกัน และผู้หญิงงวนส่วนใหญ่ได้สวมใส่ผ้าซิ่นที่มีลายคล้ายกันกับชนเผ่าเหล่านั้น นอกจากนี้จารีตประเพณีและวัฒนธรรมการดำรงชีวิต งวนมีการนับถือผี และมีอาชีพในการทำไร่เป็นหลักเหมือนกันกับกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในละแวกนั้นด้วย ดังนั้น กลุ่มคนงวนในช่วงนี้จะถูกมองว่าเป็นพวกข่า โซ่ กะเลิง เป็นชนกลุ่มล้าหลัง หรือด้อยพัฒนาที่สุดก็ว่าได้ " (สำภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ชาว งวนในพื้นที่ศึกษา, 2553)

ชาวบ้านได้เล่าต่อไปว่า สาเหตุ ที่คนงวนส่วนใหญ่มักจะระบุว่าตนเองเป็นคนลาวมากกว่าที่จะบอกกับคนอื่นไปว่าเป็นงวน เนื่องจากในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส ไม่มีใครสนใจว่าแต่ละกลุ่มมีชื่อชนเผ่าตนเองว่าอย่างไร เพราะคนทุกกลุ่มที่ดำรงชีวิตในเขตชนบทจะถูกมองว่าเป็นพวกเดียวกันกับกลุ่มของข่า เป็นกลุ่มคนที่ "ล้าหลัง" ไม่เหมือนกันกับกลุ่มคนในพื้นราบ ซึ่งกลุ่มคนงวนในช่วงนี้มีวิถีชีวิตไม่แตกต่างไปจากกลุ่มคนลาวโซ่ ลาวแซก ลาวกะเลิง ในเขตพื้นเดียวกัน นายบ้านหรือตาแสงได้เรียกกลุ่มคนงวนและ คนโซ่ ลาวแซก ลาวกะเลิง ว่าเป็น "พวกข่า" เหมือนกันหมด ดังนั้น นายบ้านและตาแสงจึงกำหนดให้คนงวนต้องจ่ายภาษีและถูกเกณฑ์แรงงานในอัตราเดียวกันกับกลุ่มข่า นับตั้งแต่ช่วงการปกครองของฝรั่งเศสเป็นต้นมา กลุ่ม คนงวนส่วนใหญ่จะระบุว่าตนเองเป็นลาวมาโดยตลอด บางคนระบุว่าตนเองเป็นคนลาวเฉยๆ และไม่สนใจว่าเป็นคน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชนเผ่าอะไร เพราะในการปกครองของฝรั่งเศส ชนกลุ่มน้อยหรือชนเผ่ากลุ่มย่อยต่างๆ ไม่ได้มีความหมายสำคัญมากกว่าการขูดรีดแรงงานจากชาวบ้านในเขตพื้นที่ห่างไกล

สงครามระหว่างฝรั่งเศสกับทหารเวียดมินห์ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศเวียดนามและลาว ได้ทำให้กลุ่มคนงวนที่อาศัยอยู่ในเขตกลุ่มบ้านกวนขยม (เขตชายแดนลาว-เวียดนามปัจจุบัน) ถูกทหารฝรั่งเศสกวาดต้อน ให้เข้ามาอยู่ในบ้านบ่อโพนติ้ว (ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ราบ เป็นเขตชานเมืองขึ้นกับเมืองท่าแขก แขวงคำม่วน) เกือบทั้งหมด เนื่องจากทหารฝรั่งเศสเห็นว่ากลุ่มคนงวนมีการพัวพันธ์และให้การสนับสนุนกลุ่มทหารเวียดมินห์ ที่เข้ามาสอดแนมในลาวและในประเทศไทย ทั้งในเรื่องของอาหาร ที่พัก และช่วยนำไปส่งตามจุดต่างๆ โดยใช้ภาษาเวียด (ภาษากลางของเวียดนาม) เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกัน ดังนั้น ฝรั่งเศสได้ ทำการ กวาดต้อนกลุ่มคนงวนที่อยู่ใกล้เขตชายแดนทั้งหมดให้เข้ามาอยู่ในบ้านบ่อโพนติ้ว เพื่อเป็นการตัดช่องทางการช่วยเหลือระหว่างกลุ่มคนงวนและทหารเวียดมินห์ อีกเหตุผลหนึ่งที่ฝรั่งเศสกวาดต้อนกลุ่มคนงวนเข้ามาบ้านบ่อโพนติ้ว เพื่อนำมาเป็นแรงงานในการขุดค้นเหมืองแร่ การทำงานในนิคมฝรั่งเศสในช่วงระยะนี้จะได้รับค่าจ้างแรงงานจากเจ้าอาณานิคมเป็นเงิน อาหาร และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่างๆ ซึ่งสะท้อนออกมาให้เห็น จากคำบอกเล่าของลุงวันเจา ผู้มีประสบการณ์เคยเป็นแรงงานรับจ้างในนิคมฝรั่งเศสมาก่อนเล่าให้ฟังว่า

“คนงวนเราส่วนใหญ่ที่ทำงานในนิคมฝรั่งเศสนั้น จะเรียกว่า ขี้เกียดก็ไม่ใช่ จะขยันก็ไม่เชิง เพราะการทำงานให้กับฝรั่งเศสในช่วงนี้ แรงงานทุกคนจะได้รับค่าจ้างเป็นเงิน ข้าวสาร อาหารแห้ง และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นในแต่ละเดือน แต่งานที่กลุ่มคนงวนได้รับมอบหมายให้ทำส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ต้องออกแรงหนัก เช่น ขุดดิน ขุดคลองเหมือง ทุบหิน แบกหาม ตัดไม้ ซึ่งเป็นงานที่ต้องทำกันทั้งวันทั้งคืนแต่ได้ค่าตอบแทนน้อยและเป็นงานที่กลุ่มคนงวนส่วนใหญ่ไม่มีความถนัด เพราะคนงวนเคยชินกับการทำไร่มากกว่า แต่พอมาทำงานประจำแบบนี้ทุกวันทำให้อยู่กันไม่ได้ จึงพากันค่อยๆ ทยอยหลบหนีออกมาจากเขตนิคมของฝรั่งเศส และแยกกันอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ในเขตตัวเมืองท่าแขก ไม่เหมือนกับพวกคนเวียดที่ทำงานเบากว่าแต่ได้ค่าจ้างมากกว่า จึงทำให้พวกเขาอยู่ได้ และกลายเป็นกลุ่มมี ฐานะดีหลังเปลี่ยนการปกครอง ” (คำสำภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวงวนในพื้นที่ศึกษา, 2553)

กลุ่มคนงวน ได้ทำการหลบหนีจากการเป็นแรงงานรับจ้างในนิคมของฝรั่งเศส ซึ่งเป็นเวลาเดียวกันกับฝ่ายแนวลาวรักชาติ นำโดยเจ้าสุภานุวงศ์ เป็นผู้บัญชาการสูงสุดของกองทัพในเวลานั้นได้นำกำลังทหารในชื่อ “กองทัพพันธมิตรลาว-เวียด นาม” เข้าไปปะทะกับกองกำลังของทหารฝรั่งเศสในการรบเพื่อต่อสู้ป้องกันตัวเมืองท่าแขก แต่กองทัพพันธมิตรลาว-เวียดนาม มีจำนวนน้อยกว่าจึงพ่ายแพ้ ทำให้คนลาวและคนเวียดนาม จำนวน 3,000 คนถูกฆ่าตายแล้วโยนลงแม่น้ำโขง ชาวบ้านในเขตนั้นเรียกว่า “แม่น้ำสีเลือด ” ส่วนผู้หญิง และเด็ก หรือผู้หญิงตั้งครรภ์ท้องแก่ได้ ถูก

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

พวกทหารฝรั่งเศส จับโยนลงบ่อน้ำ ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณเขตน้ำพุ ปัจจุบันบ่อน้ำดังกล่าวได้ กลายเป็นอนุสรณ์สถานทางประวัติศาสตร์ของเมืองท่าแขก ใช้ไว้เป็นเครื่อง เตือนความทรงจำให้คนรุ่นหลังรับรู้ถึงประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นในลาวผ่านเครื่องหมาย เหล่านี้ (สวิง โบสโหมวง , 1980: 10)

เหตุการณ์ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในเมืองท่าแขก ในครั้งนั้น ทหารฝรั่งเศสทำการปราบปรามชาวเวียดนามและกองทัพลาวอิสระอย่างรุนแรง ทำให้แนวร่วมของกองทัพได้หลบหนีเข้าไปลี้ภัยในประเทศไทย ทหารบางส่วนได้ซ่อนตัวตามหมู่บ้านของชาวลาว และใน ช่วงนี้ คนงวนที่กระจาย ตัวกันอยู่ ตามพื้นที่ตัวเมืองท่าแขกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซุกซ่อนทหารเวียดนามและช่วยนำไปส่งตามจุดลี้ภัยต่างๆ แต่คนงวนที่ช่วยเหลือกลุ่มทหารเวียดนามในครั้งนี้จะทำการในฐานะที่เป็นคนลาว ดังนั้น หลังจากที่ประเทศลาวได้รับการปลดปล่อย ทำให้มีครอบครัวของชาวงวนที่อยู่ในบัญชีรายชื่อทางการทหารได้รับการยกย่องสรรเสริญจากรัฐบาลลาวโดยการมอบใบเกียรติคุณและเหรียญชัยประดับให้กับครอบครัวกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในสงครามต่อต้านลัทธิอาณานิคม ซึ่งรายชื่อจะถูกบันทึกไว้ในเอกสารลับทางการทหารของลาวและทหารเวียดนามฝ่ายคอมมิวนิสต์ (คำบอกเล่าชาวงวนในพื้นที่ศึกษา, 2553)

โดยสรุปแล้ว งวนในช่วงการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส งวนได้ถูกจัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันกับข่า หรือชนชาติข่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ลาวที่ทำงานให้กับฝรั่งเศส หรือตาแสงได้กำหนดให้กลุ่มคนงวนจ่ายค่าภาษาเป็นเงินหรือถูกเกณฑ์ไปทำงานในเขตนิคมฝรั่งเศสเป็นจำนวนเงินวันและเวลาอยู่ในอัตตราเดียวกันกับกลุ่มคนข่า ซึ่งข่าเป็นกลุ่มที่ถูกจัดให้เป็นกลุ่มที่อยู่ต่ำสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มคน “ลาว” “ไท/ไต” หรือ “แม้วย้าว” โดยวัดจากอัตราค่าภาษี จำนวนวันแรงงานที่ถูกเกณฑ์ หรือแม้แต่อัตราค่าจ้างงานกลุ่มของข่าจะถูกกดขี่ขูดรีดมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

2.3 การปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว

9 มีนาคม ค.ศ. 1945 กองทัพญี่ปุ่นได้เข้ายึดอำนาจในอินโดจีนจากฝรั่งเศส จากนั้นรัฐต่างๆ ในอินโดจีนได้ประกาศเอกราช และในวันที่ 12 ตุลาคม ของปีเดียวกัน รัฐบาลลาวอิสระถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อปกป้องการประกาศเอกราชที่เพิ่งได้รับมา ลาวจึงต้องพึ่งพากองกำลังเวียดมินห์ที่เข้มแข็งกว่าในการยับยั้งฝรั่งเศสไม่ให้หวนคืนมายังอินโดจีน ราชสำนักลาวต่างมีความรู้สึกหวั่นวิตกต่อกำลังของชาวเวียดนามมีเพิ่มขึ้นทุกขณะ ผู้สนับสนุนรัฐบาลลาวอิสระก็มีความวิตกในเจตนาแอบแฝงของชาวเวียดนามเช่นเดียวกัน หลายคนเชื่อว่าคนเวียดนามมีจุดประสงค์ที่จะกลืนชาติลาว ซึ่งทำให้คนลาวและคนเวียดนามต่างไม่ไว้ใจซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา ดั่งจะเห็นได้เนื้อหาบางตอนในบันทึกความทรงจำของ นายสุมพัน สายะสิทธิ ผู้สนับสนุนขบวนการลาวอิสระว่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ข้าพเจ้ายังจำได้ดีถึงวันหนึ่งในเดือนมิถุนายน 1945 ถึงความตึงเครียดระหว่างคนลาวและคนเวียดนามที่ตั้งรกรากอยู่ในเวียงจันทน์ เหตุการณ์เกิดขึ้นเมื่อคนเวียดนามจากหมู่บ้านอี่ไล (26 กิโลเมตร ทางตอนเหนือของเวียงจันทน์) พากันเดินขบวนมายังเวียงจันทน์เพื่อต่อต้านการที่ฝรั่งเศสจะหวนคืนมาปกครองลาว...วัดต่างๆ ของเวียงจันทน์พากันลั่นกลอง และชาวบ้านร้านตลาดคนลาวพากันฉวยมีดพร้า ง้าว หลาว ปืนล่าสัตว์ หรืออะไรก็ตามที่อาจใช้เป็นอาวุธได้ออกมาจากบ้าน การกระทำดังกล่าวได้ช่วยยับยั้งพวกเวียดนามไว้มิให้ปฏิบัติการอุกอาจเสี่ยงภัยใดๆ ต่อไป ”(สุมพันสายะสิทธิ, อ้างใน แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 91)

ฝรั่งเศสได้กลับเข้ามาลาวอีกครั้ง เป็นเหตุ ทำให้ผู้นำของขบวนการลาวอิสระต้องลี้ภัยไปยังประเทศไทย ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่กระแสการต่อต้านลัทธิอาณานิคมแผ่ขยายไปทั่วโลกไม่เว้นแม้แต่ในประเทศฝรั่งเศสเอง ในวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1946 ลาวกับฝรั่งเศสได้ลงนามในข้อตกลงประนีประนอม และได้ รับรองว่าจะรวมลาวเข้าเป็นหนึ่งเดียวในระบอบพระมหากษัต ริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ และเป็นสมาชิกสหพันธ์ฝรั่งเศส (French Union) เดือนธันวาคมได้มีการเลือกตั้งสมาชิกผู้แทนราษฎรซึ่งมีสมาชิก 44 คน และมีการเปิดประชุมสภาฯ เป็นครั้งแรกในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1947 เพื่อรับรองร่างรัฐธรรมนูญ และเดือนสิงหาคมได้มีการเลือกตั้งครั้งใหม่ขึ้น และสมัชชาแห่งชาติของรัฐบาลราชอาณาจักรลาวชุดแรก (First Royal Lao Government) ได้ถือกำเนิดขึ้น และในเดือนมกราคม ค.ศ. 1949 รัฐบาลฝรั่งเศสและรัฐบาลราชอาณาจักรลาวได้ถูกแรงกดดันทั้งจากภายในและภายนอกประเทศให้ลงนามในสนธิสัญญาทั่วไปอีกฉบับหนึ่ง มอบอำนาจให้ลาวปกครองตนเองอย่างเป็นอิสระเพิ่มขึ้นกว่าเดิม เหล่าผู้นำลาวอิสระจึงได้เดินทางกลับมายังเวียงจันทน์หลังจากได้รับการนิรโทษกรรม ลาวสามารถเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้ ท้ายที่สุดในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1953 รัฐบาลราชอาณาจักรลาวได้รับเอกราชสมบูรณ์ เมื่อกองทหารฝรั่งเศสพ่ายแพ้ต่อกำลังทหารของเวียดมินห์ใน ค.ศ.1954 ระบอบอาณานิคมฝรั่งเศสก็ล่มสลายลงทั่วอินโดจีน (แกรนท์ อีแวนส์, 2549 อ้างใน วรรณทวี สุภานุวงค์, 2554: 46)

2.3.1 การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว

ในช่วงแรก ลาวอิสระเป็นพวกเดียวกัน แต่มาในตอนหลังอุดมการณ์ทางการเมืองและความคิดเห็นส่วนตัวของผู้นำแนวลาวอิสระแต่ละท่านเริ่มมีความคิดเห็นที่แตกแยกกันไป ต่างฝ่ายต่างดำเนินการต่อต้านฝรั่งเศสในช่วงที่ลี้ภัยทางการเมืองในประเทศไทย แต่หลังจากการเมืองในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่หรือในสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลไทยกับสหรัฐอเมริกาได้รับรองเอาคณะรัฐบาลลาวของเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ที่ฝรั่งเศสแต่งตั้งขึ้นเป็นนายยกรัฐมนตรีของประเทศลาว รัฐบาลไทยได้สั่งไม่ให้รัฐบาลลาว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

อิสระทำการต่อต้านฝรั่งเศสในประเทศไทยอีกต่อไป ทำให้สมาชิกของรัฐบาลลาวอิสระติดต่อกับนานาประเทศเพื่อขอความช่วยเหลือ ซึ่งเจ้าสุวรรณภูมา มีชายาเป็นชาวฝรั่งเศสได้ทำการติดต่อกับผู้สำเร็จราชการฝรั่งเศสประจำประเทศลาว เพื่อตกลงว่าจะกลับไปอยู่ยังประเทศลาวตามเดิมและขึ้นรับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนเจ้าสุภานุวงค์ พระอนุชา ซึ่งมีชายาเป็นชาวเวียดนาม ไม่ยอมกลับไปร่วมงานกับฝรั่งเศส พร้อมทั้งพาพักพวกและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เหลืออยู่ หลบเข้าไปสู่ดินแดนสิบสองจุไท และได้เกลี้ยกล่อมชาวผู้ไท ไทยลื้อ ข่า เย้า ฯลฯ ตามชายแดนลาวตะวันออกเข้าร่วมกับกลุ่มทหารเวียดมินห์ทำการต่อต้านฝรั่งเศส (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, 2554: 288-291) ดังนั้นระยะแรกของสมัยรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ชาวเวียดนามประมาณกว่าร้อยละแปดสิบที่เคยอาศัยอยู่ในลาวพากันอพยพกลับไปเวียดนามและอพยพไปประเทศไทย ทำให้คนลาวได้ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยตามตัวเมืองต่างๆ เพิ่มขึ้นและมีจำนวนมากกว่าชาวต่างชาติในลาว เนื่องจากการถอนตัวออกไปของเจ้าหน้าที่ฝรั่งเศสและเวียดนาม ทำให้จำนวนชาวเวียดนามลดลงไปเกินครึ่ง ซึ่งใน ค.ศ. 1955 มีจำนวนประชากรทั้งหมด 45,000 คน ในจำนวนนี้ได้มีชาวจีนอยู่ 2,700 คน ชาวเวียดนาม 1,700 คน กัมพูชา 20 คน และอินเดีย/ปากีสถาน 140 คน (American Embassy อ้างใน Long and Askew, 2007: 119) คนลาวกลับมามีอิทธิพลและบทบาทเพิ่มขึ้นในการบริหารประเทศของตนเอง เพราะข้าราชการลาวได้เข้าไปแทนที่ในตำแหน่งต่างๆ ในรัฐบาลอาณานิคม ซึ่งเมื่อก่อนเคยเป็นของฝรั่งเศสและชาวเวียดนาม

ความบาดหมางระหว่างชาวลาวและชาวเวียดนามที่สะสมมาเป็นเวลานาน ได้ประทุขึ้นอย่างเป็นทางการในรัฐบาลของราชอาณาจักรลาว จะเห็นได้จากบันทึกส่วนตัวของ ง้าวแถน ถนิมแก้ว[6] กล่าวถึง เรื่องราวความ ขัดแย้งของชาวลาวที่มีต่อชาวเวียดนาม ซึ่งถูกนำมาแปลในหนังสือภาษาไทยโดย บุญส่ง สิริขรรค์ (2542) ในหนังสือเรื่อง “สงครามพันปีระหว่างลาวกับแกว: เอกสารประวัติศาสตร์การเมืองลาวจาก ค.ศ.700 ถึงค.ศ.1960” เนื้อหาโดยรวมใน หนังสือได้ให้ภาพของความขัดแย้งระหว่างลาวและเวียดนามที่มีมาตั้งแต่อดีตกาลดังต่อไปนี้

“สงครามระหว่างไทลาว (คนลาว) กับแกว (คนเวียดนาม) เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยโบราณ เกิดขึ้นครั้งแรกนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมาจนถึงศตวรรษที่ 18 เช่น สงครามหลังสมัย พระเจ้าฟ้างุ่ม สงครามหลังสมัยของพระเจ้าสุริยะวงศา สงครามในสมัยที่ฝรั่งเศสปกครอง สาเหตุของการเกิดสงครามระหว่างลาวกับแกว อันสืบเนื่องมาจากชนชาติแกวเป็นชนชาติที่ชอบบุกรุก สร้างศึกสงครามเพื่อขยาย และแย่งชิงดินแดนของชาติอื่น โดยเฉพาะดินแดนที่เป็นของลาว ส่วนชนชาติลาว/

[6] ง้าวแถน ถนิมแก้ว เป็นคนลาวในประเทศฝรั่งเศส เป็นผู้เขียนบันทึกฉบับนี้ขึ้นมาจากต้นฉบับเป็นภาษาลาว ซึ่งถูกนำมาแปลและเรียบเรียบใหม่เป็นภาษาไทยโดย บุญส่ง สิริขรรค์ (2542)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ไทลาวเป็นชนชาติที่ต้องการป้องกันและปกป้องรักษาแผ่นดินของตนเองตลอดเวลา ...” (ง้าวแถน ถนิมแก้ว, 2542)

สิ่งดังกล่าว ทำให้คนลาวที่เติบโตขึ้นภายใต้รัฐบาลฝ่ายขวามีความรู้สึกต่อต้านชาวเวียดนามเป็นการใหญ่และอคติ ของชาวลาวที่มีต่อชาวเวียดนาม ถูกฝังไว้อย่างแนบแน่นในหมู่ชาวลาวทั้งชาติจนมีสุภาษิตลาว บางตอนได้ สรุปทรรศนะ ของชนชาติลาวและเวียดนามที่ มีต่อกันว่า “ลาวกับแกว” เหมือนกันกับ “แมวกับหมา” (มัลลิกา พงศ์ปริตร, 2544: 53) เป็นคำเปรียบเป รยความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มที่สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ลงรอยในการอยู่ร่วมกันของชนทั้งสองชาติ ดังนั้น ภายใต้การปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ตามตัวเมืองใหญ่ๆ ถูกกดดันอย่างหนักจากรัฐบาลราชอาณาจักรลาวจนทำให้ชาวเวียดนามบางส่วนต้องพากันอพยพกลับบ้านเกิดเมืองนอนและบางส่วนได้อพยพข้ามมายังฝั่งไทยในเขตจังหวัดนครพนมและในอำเภอ ศรีเชียงใหม่ ฯลฯ ในทางตรงกันข้าม ในกลุ่มของชาวจีนกลับได้รับการยอมรับจากชาวลาวในรัฐบาลราชอาณาจักรลาวเป็นอย่างดี เพราะคนจีนส่วนใหญ่มุ่งมั่นเอาดีทางด้านการค้าขายมากกว่าการรับราชการกับคณะข้าหลวงนับตั้งแต่ช่วงปกครองของอาณาฝรั่งเศส ดังนั้น ต้นทศวรรษ 1950 กลุ่มคนที่มีฐานะที่สุดในลาวคือพ่อค้าคนจีน การค้าส่วนใหญ่ของลาวอยู่ในมือของคนจีน ส่วนคนลาวนิยมเข้ารับราชการ พวกผู้นำทางการเมืองของลาวมักมาจากกลุ่มเจ้าหรือคนที่มีบิดาอยู่ในชั้นตำแหน่งหน้าที่ทางบริหารที่สำคัญๆ เช่น เจ้าเมืองหรือเจ้าแขวงซึ่งมีโอกาสได้รับการศึกษา บางคนเป็นลูกครึ่งจีน-ลาว หรือเวียดนาม-ลาว ส่วนพวกผู้หญิงที่เห็นเดินอยู่ตามถนนหนทางในช่วงระยะนี้ แต่ละคนต่างมุ่งหน้าไปสู่ตลาด ไม่ได้เข้าทำงานในชั้นตำแหน่งใดในสังคม เพราะมีแต่ผู้ชายเท่านั้นที่สามารถเข้ารับราชการ (แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 104)

ในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว แม้จะเป็นรัฐที่ปกครองโดยคนลาว แต่ความเสมอภาพระหว่างเพศกลับไม่ได้รับการส่งเสริมแต่อย่างใด ความไม่เสมอภาพระหว่างเพศได้ปรากฏออกมาให้เห็นในสุภาษิตลาวบางตอนว่า *“ผู้ยิง บ่อให้ ลิ่น การเมือง ผ้าเหลืองบ่อให้ลิ่นการบ้าน ”* (ผู้หญิงไม่ให้เล่นการเมือง ผ้าเหลืองไม่ให้เล่นการบ้าน-ผู้เขียน) (มะยุรี เชาวลิต, 1993: 81) เป็นสุภาษิตที่คอยเตือนให้ผู้หญิงไม่ควรเข้าไปยุ้งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง (เพราะการเมืองถูกมองว่าเป็นเรื่องของผู้ชาย-ผู้เขียน) และผู้ที่เป็นพระหรือผู้ออกบวชไม่ควรเข้าไปไม่ยุ้งเกี่ยวกับในเรื่องเพศสัมพันธ์

2.3.2 การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว

ภายใต้ระบอบการปกครองของราชอาณาจักรลาว ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า คนท้องถิ่นทุกกลุ่มคือ พลเมืองลาวมีความเท่าเทียมกัน แม้ว่าในความเป็นจริงกลุ่ม (ลาวสูงและลาว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เทิง)[7] ยังคงเป็น “พลเมืองชั้นสอง” ของประเทศและไม่ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกับชนกลุ่มใหญ่เลยก็ตาม (Mayory Ngaosyvathn, อ้างใน Andrew Turton, 2000: 250)

ความคิดเกี่ยวกับชนชาติต่างๆ (ชนชาติในที่นี้ถูกแบ่งออกเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ซึ่งกลุ่มแรกหมายถึงกลุ่มชนชาติลาว-ไท หรือคนลาวลุ่ม และกลุ่มหลังหมายถึงชนชาติลาวสูงและลาวเทิง-ผู้เขียน) ในระบอบการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ได้รับความนิยมกันไปทั่วโลก และกลายเป็นแรงดึงดูดจากองค์การให้ความช่วยเหลือต่างๆ ทำให้พิธีกรรมที่เกี่ยวกับราชวงศ์ ได้มีการปรับให้เข้ากับความแตกต่างระหว่างชนกลุ่มต่างๆ แต่ทว่าการดูถูกชนกลุ่มน้อยยังคงแสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียกชื่อชนกลุ่มน้อยที่มีลักษณะของการดูถูก เหยียดหยาม มีการล้อเลียนสำเนียงภาษาในกลุ่มชนเผ่าต่างๆ อยู่เสมอ เช่น ชาวม้ง ในสมัยก่อนจะถูกเรียกว่า “แม้ว” และมีการนำเอาเรื่องราวของชาวม้งมาพูดแบบตลกล้อเลียน โดยมีลักษณะของการพูดภาษาลาวไม่ชัด เช่นเดียวกับชาวเวียดนามได้ถูกล้อเลียนในลักษณะเดียวกันกับชาวม้งที่พูดภาษาลาวไม่ชัด ซึ่งคนลาว (ลาวลุ่ม) จะเรียกชาวเวียดนามทุกกลุ่มว่า “แกว” (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่แนวลาวสร้างชาติ, 2553)

รัฐบาลราชอาณาจักรลาวพยายามจัดกลุ่มประชากรของลาวขึ้นมาใหม่หลายครั้ง แต่ดูเหมือนว่าแนวความคิดในการจัดกลุ่มชนชาติ ชนเผ่า ที่นำมาใช้ในช่วงระยะนี้ มีลักษณะคล้ายกันกับวิธีการแบ่งประชากรของลาวโดยยึดหลักความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ หรือกลุ่มชนชาติต่างๆ

ตาราง 2.2 จำนวนและสัดส่วนประชากรแยกตามกลุ่มชนชาติ ชนเผ่าในแต่ละแขวง[a] ปี ค.ศ. 1954-1955

แขวง (จังหวัด)	รวมจำนวนประชากร	ลาว และไท[b]	ข่า	แม้ว-เหย้า	คิดเป็น %
		%	%	%	
หลวงน้ำทา	46,809	17,104 36.54	26,798 57.25	2,907 6.21	100
หลวงพระบาง	136,821	66,687 48.74	63,416 46.35	6,718 4.91	100
ไซยบูลี	98,516	86,389 87.69	8,167 8.29	3,960 4.02	100
เชียงขวาง	93,609	44,090 47.10	12,178 13.01	37,341 39.89	100

[7] ในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว จะเรียกกลุ่มลาวสูงว่า “แม้ว” และเรียกกลุ่มลาวเทิงว่า “ข่า” ในงานเขียนของ Mayory Ngaosyvathn จะใช้คำว่า “ลาวสูง” และ “ลาวเทิง” แทนการเรียกกลุ่มทั้งสองนี้ว่า “แม้ว” “ข่า” เนื่องจากเป็นการเรียกตามชื่อกลุ่มตามการกำหนดของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว เพื่อหลีกเลี่ยงอคติที่รัฐบาลราชอาณาจักรลาวมีต่อชนกลุ่มน้อย

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2.2 (ต่อ)

แขวง (จังหวัด)	รวมจำนวนประชากร	ลาว และไท[b]	ข่า	แม้ว-เหย้า	คิดเป็น %
		%	%	%	
เวียงจันท์	186,269	183,978 98.77	317 0.17	1,974 1.06	100
ค่ำม่วน	108,603	99,785 91.88	8,818 8.12		100
สะหวันเขต	214,974	171,743 79.89	42,231 19.64		99.5
สาละวัน	125,957	65,498 52.0	60,459 48.0		100
จำปาสัก	122,078	117,769 96.47	4,309 3.53		100
อัตปือ	43,315	12,865 29.70	30,450 70.30		100
พ้งสาลี[C]	50,000				
ซำเหนือ[C]	65,000				
รวม	1,291,951	865,908	258,143	52,900	

(a= ไม่รวมจีน, เวียดนาม, และประชากรชาวยุโรป; b= รวมทั้ง ลื้อ ไทดำและไทกลุ่มอื่น ๆ โดยไม่รวม (ไทย) ; c= ข้อมูลยังไม่เสร็จสมบูรณ์นับตั้งแต่ช่วงการปกครองของประเทศลาวเป็นต้นมา) แหล่งข้อมูล : (Unpublished records of Ministry of Interior of the Government of Laos, Vientiance, อ้างใน Hapern, 1961: 18)

วิธีการจัดกลุ่ม ข้างต้นได้ มีนัยยะ ของการใช้เส้นแบ่งทางเชื้อชาติ ในการ แบ่งกลุ่ม ชนเผ่าต่างๆ แต่การแบ่งกลุ่มชนเผ่าขึ้นมาใหม่ในครั้งนี้ รัฐบาลราชอาณาจักร ลาวได้นำความเปลี่ยนแปลงสำคัญที่สะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการสร้างจิตสำนึกของ ประชาชนในชาติ เช่น รัฐ ลาวพยายามปลดแอกตนเองจากเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส โดยสร้างความหมายให้กับระบอบการปกครองนี้ว่า “ลาวปกครองลาว” หรือคนในบางท้องถิ่นเรียกว่า “ลาวเป็นลาว” หมายถึงระบอบการปกครองโดยชนพื้นเมืองของลาว ซึ่งทำให้การจัดประเภทกลุ่มประชากรหรือชนเผ่าต่างๆ จัดขึ้นมาใหม่เกือบทั้งหมด กลุ่มคนที่เคยอยู่จัดอยู่ในบัญชีรายชื่อกลุ่มประชากรของลาวมาก่อนหน้านี้ อาทิ กลุ่มชาวเวียดนาม จีน ยุโรป ฯลฯ ถูกตัดออกจากบัญชีรายชื่อกลุ่มประชากรของลาว และกำหนดเอาผู้ที่ถือว่าเป็นชนชาติส่วนใหญ่ของลาว เช่น กลุ่มคนลาวหรือไท ให้กลายมาเป็นชนชาติส่วนใหญ่ของลาว นอกนั้นถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อย และเป็นกลุ่มชาวต่างด้าวในลาว

ใน ค.ศ. 1973 พบว่ากลุ่มชนเผ่าของลาวมีอยู่ทั้งหมด 58 ก ลุ่มโดยแบ่งตามกลุ่มตระกูลภาษา เช่น กลุ่ม ภาษาไต-กะได มีอยู่ ทั้งหมด 12 ชนเผ่า กลุ่มภาษาออสโตรเอเชียติก มีอยู่ 35 ชนเผ่า และในกลุ่มตระกูลภาษาซีโน-ธิเบต (จีน-ธิเบต) และ แม้ว-ย้าว มีอยู่ 11 ชนเผ่า วิธีการจัดกลุ่ม ชนเผ่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ออกเป็น 58 กลุ่มในระยะนี้ กลับไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาและชื่อที่ใช้เรียกแต่ละกลุ่มชนเผ่าแต่อย่างใด (Schliesinger, 2003: 53)

ในขณะที่รัฐบาลราชอาณาจักรลาวรายงานจำนวนตัวเลขกลุ่มชนเผ่าในลาวมีอยู่ทั้งหมด 58 ก ลุ่ม รัฐบาลประเทศลาว (ฝ่ายซ้าย) กลับพบว่าจำนวนชนเผ่าต่างๆ ของลาวมีทั้งหมด 68 กลุ่ม และในจำนวนนี้ถูกจัดให้ อยู่ภายใต้สามกลุ่มใหญ่คือ "ชนชาติลาวลุ่ม" "ชนชาติลาวเทิง" และ "ชนชาติลาวสูง" โดยกำหนดจากความสูงของการตั้งถิ่นฐาน และวิถีการดำรงชีพ ในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์เป็นหลักดังต่อไปนี้

1. ชนชาติ "ลาวลุ่ม" (Lowland Lao main group) หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ บนพื้นราบและบริเวณลุ่มแม่น้ำ ในระดับความสูง 400 เมตร จากน้ำทะเล วิถีการผลิตจึงเป็นการทำนาดำและเป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลของศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ ประกอบไปด้วย 12 ชนเผ่าคือ ชนเผ่าลาวพวน ลื้อ ไทดำ ไทขาว ไทเม้ย ไทเหนือ ไทยี่ ยั้ง และ ชนเผ่าแซก

2. ชนชาติ "ลาวเทิง" (Middle Lao main group) หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตรงกลางระหว่างพื้นที่ราบและเขตภูเขา เนินภูเขา และ ร่องหุบเขาในระดับความสูง 700 เมตร ขึ้นไป ประกอบไปด้วย 36 ชนเผ่าคือ ชนเผ่าขมุ สะเมด บิด ผ้อง ปวก ยรุ ผู้น้อย กะเสง ดอย ไพ่ มะกอง กะตาง ประโก ละเวณ ละแว ยะเหิน ตรุย สุ สะปวน สอก ตีว ตะเลียง ตะโอ๋ย อาลัก กะตู แยะ ส่วย เจรง ดากกัง ละวี สะวัก โอ๋ย ตองเหลือง กาโด ถิ่น และสามต่าว

3. ชนชาติ "ลาวสูง" (Highland Lao main group) หมายถึงกลุ่มคนที่อาศัยอยู่บนดอยสูงในระดับความสูงจากน้ำทะเล 1,400 เมตร ขึ้นไป ประกอบไปด้วย 20 ชนเผ่าคือ ม้งขาว ม้งลาย ม้งดำ ย้าว แลนแตน กอปานา กอสีดา กอมูจี กอปูลี กอเฟ กอพูชาง กอพูยอด กอมูเตีน กอจีจาน กอกงสาด รายี่ ลาหู มูเชอดำ มูเชอขาว และกุย (สุมาลี [illegible], 2005)

2.3.3 กลุ่มคนงวนในรัฐบาลราชอาณาจักรลาว

ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวงวนในชุมชนได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า หลังจากที่ฝรั่งเศสถอนกำลังทหารออกจากลาวอย่างเป็นทางการ อำนาจการปกครองประเทศตกอยู่ในมือของ รัฐบาลราชอาณาจักรลาว ซึ่งในรัฐบาลนี้ ได้จัดประเภทกลุ่มประชากรของรัฐขึ้นมาใหม่ ส่งผลทำให้กลุ่ม คนงวนที่ถูกฝรั่งเศสกวาดต้อนเข้ามา อยู่ในเขตตัวเมืองท่าแขก ในเขตปกครองของฝรั่งเศส ถูกรวมเข้าในกลุ่มของ คนเวียด โดยระบุว่างวน คือกลุ่มเดียวกันกับเวียด (ยกเว้นกลุ่มคนงวนที่อาศัย พื้นที่รอบนอกตาม เขตชายแดนลาว-เวียดนามจะถูกนับว่าเป็นลาว) หมายถึงกลุ่มคน "ต่างด้าว" หรือในลาวใช้คำว่า "ชนเผ่าอื่นๆ" ซึ่งต้องเสียภาษี บุคคลต่างด้าว ให้กับทางการลาวเ หมือน กันกับกลุ่มคนจีน ชาวยุโรป ฯล ฯ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

วิธีการกำหนดค่าภาษีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี บัตรสีทอง ที่มีรูปติด ตรง หน้า ของ บัตร เพื่อเป็นสัญลักษณ์ หรือเพื่อระบุสถานะภาพของการเป็นบุคคลต่างด้าวอาศัยอยู่ในลาว

ในช่วง ค.ศ. 1960 รัฐบาลราชอาณาจักรลาวมีนโยบายให้บุคคลต่างด้าว ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศลาวโดยเฉพาะในกลุ่มของคนงวนและเวียด (ไม่รวมกลุ่มคนจีน) สามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวได้ แม้ว่ารัฐบาลราชอาณาจักรลาวจะไม่ค่อยเป็นมิตรกับกลุ่มชาวเวียดนามในลาวเท่าใดนัก แต่เนื่องจากชาวเวียดนามมีส่วนช่วยให้ประเทศลาว ได้รับเอกราชสมบูรณ์ ในช่วงทำการต่อต้านฝรั่งเศส อีกทั้งชาวเวียดนามที่เหลืออยู่ตามตัวเมืองมีจำนวนลดน้อย ดังนั้น ชาวเวียดนามจึงได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวภายใต้ข้อกำหนดกฎหมายที่กำหนดไว้ดังนี้

1. ต้องมีอายุแต่ 18 ปีขึ้นไปในเวลาทำเรื่องร้องขอเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว
2. เคารพรัฐธรรมนูญของลาว และกฎหมายของลาว
3. สามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาลาวได้ในระดับหนึ่ง
4. มีหลักฐานว่าตนได้ผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมลาว และวัฒนธรรมลาว รู้จักเคารพจารีตประเพณีอันดีงามของชาติลาว
5. มีสุขภาพที่ดี ไม่มีโรคติดต่อที่ร้ายแรง ไม่ติดยาเสพติด
6. ไม่ถูกศาลตัดสินโทษจำคุกมาก่อน
7. มีส่วนร่วมในการปกปักรักษา และพัฒนาประเทศชาติ
8. ไม่ได้สร้างความเสียหายให้แก่ผลประโยชน์ของชาติ
9. ทิ้งสัญชาติเดิมของตนเองแล้ว
10. อาศัยอยู่ลาวมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปก่อนเวลาทำเรื่องร้องขอเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว ถ้าเป็นผู้ที่มีความรู้ในสาขาวิชาต่างๆในระดับสูง กำหนดเวลาดังกล่าวอาจสั้นลงกว่าที่กำหนดไว้ (ดรรมวิทยาลัย , อ้างใน ชาวต่างชาติ , 2005: 405)

จากเงื่อนไขการเปลี่ยนสัญชาติที่ทางการลาวได้ระบุไว้เบื้องต้น ทำให้ทั้งกลุ่มของคนงวนและเวียดเริ่มเดินเรื่อง ขอเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว และในช่วง ที่รอการพิจารณาในการเปลี่ยนสัญชาตินั้น กลุ่มคนงวนและเวียด จะได้ถือ บัตรประชาชนลาวชั่วคราว เพื่อช่วยลด หย่อนอัตราการจ่ายภาษีบุคคลต่างด้าวให้ต่ำลงจนกว่าจะได้สัญชาติลาว

กลุ่มคนงวนในช่วงระยะนี้ได้พยายามผสมกลมกลืนให้เข้ากับวัฒนธรรมลาว (วัฒนธรรมของลาวลุ่ม) ทุกประการ เช่น พูดแต่ภาษาลาว แต่งกายแบบลาว สร้างบ้านแบบลาว และปฏิบัติธรรมเนียมประเพณีแบบลาว ในขณะที่กลุ่มคนเวียดกลับยังลังเลใจว่าจะเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวหรือไม่ เนื่องจากกลุ่มเวียดยังต้องการที่จะรักษาอัตลักษณ์เวียดเอาไว้ อีกทั้งพวกเขาไม่อยากถูกเกณฑ์ทหารตามเงื่อนไขของการเป็นพลเมืองลาว ดังนั้น ภายในกลุ่มของคนงวนและเวียดในระยะนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จึงเริ่มขัดแย้งกันทางด้านแนวคิดและการปฏิบัติตนในพื้นที่สาธารณะ กลุ่มคนเวียดมองว่าหากเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวแล้วรากเหง้าของความเป็นเวียดจะสิ้นสุดลงทันที ลูกหลานของตนเองเกิดมาจะกลายเป็นลาวกันหมด ความเป็นเวียดอาจเลือนหายกันไป ทำให้ในช่วงที่ทางการลาวได้ประกาศให้กลุ่มคนที่มีเชื้อสายเวียดนามสามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวกลับทำให้กลุ่มคนเวียดส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมและพยายามที่จะธำรงอัตลักษณ์ของความเป็นเวียดเอาไว้อย่างเหนียวแน่น ตรงกันข้ามกับกลุ่มของงวนที่เชื่อว่าการเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวแล้วจะทำให้ลูกหลานเกิดมา จะได้รับสิทธิได้อย่างเท่าเทียมกันกับพลเมืองลาว และคนงวนยังเชื่อด้วยว่า แม้จะเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว แต่ประเพณีหรือพิธีกรรมทุกอย่างยังคงปฏิบัติกันอยู่เหมือนเดิมภายในพื้นที่ครัวเรือนของตนเองโดยมีในลักษณะที่ว่า “งวนข้างใน ลาวข้างนอก ” คือการทำทุกอย่างให้เหมือนกันกับชนกลุ่มใหญ่ของลาวตามเงื่อนไขและข้อกำหนดของทางการลาวทุกประการ แต่ความเป็นงวนจะรู้แต่เฉพาะกลุ่มของคนงวนด้วยกัน

ช่วง ค.ศ. 1961-1962 กลุ่มคนงวนได้รับการพิจารณาให้เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว ขณะที่กลุ่มคนเวียดไม่ผ่านการพิจารณาให้ เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว แต่กลุ่มคนเวียด ยังคงสามารถ นำใช้บัตรประชาชนลาวชั่วคราวได้ เพื่อ ช่วยให้ เสียภาษีในอัตราต่ำลง สาเหตุที่ทำให้กลุ่มคนงวนสามารถเปลี่ยนสัญชาติเวียดนามมาเป็นสัญชาติลาว เนื่องจากทางการลาวได้พิจารณาแล้วว่ากลุ่มคนงวนมีเงื่อนไขที่ค รบถ้วนตามมาตรฐานของความเป็นลาว คือ *หนึ่ง* คนงวนเรียนภาษาลาว เข้าโรงเรียนลาว (ไม่เข้าโรงเรียนเวียดเกี่ยว ถึงแม้จะตั้งอยู่ ในหมู่บ้าน) *สอง* คนงวนสามารถพูดภาษาลาวได้ชัดเจนกว่ากลุ่มคนเวียด และใช้ภาษาลาวในการสื่อสารกับผู้คนในพื้นที่สาธารณะ *สาม* คนงวนมีวิถีการ ผลิตและการดำเนิน ชีวิตเหมือนกันกับชนกลุ่มน้อยของลาว ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาชีพโดยการทำไร่หมุนเวียนเป็นหลัก การปลูกบ้านแบบลาวและแต่งกายแบบลาวคือผู้หญิงงวนจะใส่ผ้าชิ่นในชีวิตประจำวันและเข้าร่วมในงานประเพณีต่างๆ ของลาว *สี่* คนงวนได้นับถือจารีตประเพณีและวัฒนธรรมแบบลาว เช่น ประเพณีการผูกข้อแขน ทำบุญเข้าวัดลาว ใส่บาตรในวันงานบุญประเพณีต่างๆ แบบลาว เป็นต้น

จากการปฏิบัติตามเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้กลุ่มคนงวน สามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวได้โดยทางการ ได้ระบุไว้ว่างวนคือ คนลาว สัญชาติลาว มีสิทธิในการออกเสียง เลือกตั้งเหมือนกันกับพลเมืองลาว โดยทั่วไป สามารถ ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทน ราษฎรได้ สามารถถือครองที่ดินเป็นของตนเองได้ และไม่ต้องเสียภาษีบุคคลต่างด้าว

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า กลุ่มคนงวนจะถูกยอมรับว่าเป็นพลเมืองของลาว ในระบบการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว แต่กลุ่มคนงวนกลับ เป็นกลุ่มที่ไม่ได้ถูกจัดให้เข้าในกลุ่มใดของลาว หรืองวนไม่ได้ถูกจัดให้เข้าในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่า ใดของลาว ดังนั้น สถานภาพของ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

คนงวนในระยะนี้จึงไม่สามารถที่จะระบุได้ว่ากลุ่มของตนจัดให้เป็นคนลาวกลุ่มใด ความคลุมเครือในลักษณะที่มาทางชาติพันธุ์ ได้ทำให้ความเป็นงวนถูกตีความจากหน่วยงานของรัฐ สมาคมคนเวียดนามหรือแม้แต่ภายในกลุ่มของคนงวนในหลากหลายรูปแบบ ผลที่ตาม มาคือ กลุ่มคนง วนไม่ได้รับโอกาสที่กลุ่มของตนควรจะได้รับจากหน่วยงานต่างๆ ตัวอย่างเช่น มีกรณีศึกษาท่านหนึ่งชื่อว่า ลุงบุญมี (นามสมมุติ) ได้เล่าประสบการณ์การลงสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในระดับเมืองเข้าให้ผู้เขียนฟัง ซึ่งลุงบุญมีจะมีคำพูดประจำตัวอยู่เสมอว่า "คนไม่เหมือนเขาแต่อยากทำเหมือนเขา" เป็นคำพูดที่ใช้เกริ่นนำลักษณะของการเปรียบเปรยตัวเองกับสิ่งที่ตนเองทำอยู่ ลุงบุญมี เล่าว่า

"ในช่วงรัฐบาลเวียงจันทน์ (รัฐบาลราชอาณาจักลาว) คนงวนเราจะอยู่กันอย่างเงียบๆ ทำไร่ทำสวนไปกันไปวันๆ และมีคนงวนส่วนน้อยที่มีได้เข้าเรียนถึงระดับชั้นมัธยม ส่วนใหญ่จะอยู่ในชั้นประถม เรียนพออ่านออกเขียนได้ ทำให้มีคนงวนไม่กี่คนที่ได้เรียนจนจบชั้นอุดม (ระดับมัธยมปลาย) เหมือนกันกับลุง ในตอนนั้นการศึกษาในลาวกำลังได้รับการส่งเสริมมากเป็นพิเศษ หลังจากที่ลุงเรียนจบก็ได้เข้าไปเป็นครูสอนหนังสือที่โรงเรียนอุดมเวียงจันทน์เป็นเวลาสองปี จากนั้นก็เกิดการปฏิวัติขึ้นในลาวหลายครั้ง จนถึง ค.ศ. 1975 รัฐลาวฝ่ายประเทศลาวได้รับชัยชนะจึงเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) หลังจากนั้นไม่นานลุงก็ได้เข้าทำงานเป็นพนักงานของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว แล้วถูกส่งให้ไปศึกษาต่อที่ประเทศเวียดนามในระดับอาชีวศึกษาและกลับมาทำงานในที่เดิม ในช่วงที่มีการเลือกตั้งผู้แทนแต่ละเขต ลุงได้ลงสมัครเลือกตั้งเหมือนกันกับพนักงานรัฐคนอื่นๆ เพราะลุงเชื่อว่าทั้งระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน และเงื่อนไขทางด้านครอบครัวครบตามเงื่อนไขที่ทางการกำหนดไว้ทุกอย่าง ซึ่งถือว่ามีคุณสมบัติครบถ้วนพอที่จะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรประจำเขตเมืองของตนเองได้ ดังนั้น ลุงจึงยื่นคำร้องขอลงสมัครรับเลือกตั้งพร้อมกันกับเพื่อนคนอื่นๆ แต่เจ้าหน้าที่ลาวระดับท้องถิ่นบางคนกลับทักท้วงขึ้นว่า "ทำไมถึงให้คนเวียด ลงสมัครเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรของลาว" คำกล่าวหาในลักษณะนี้ทำให้ลุงต้องถูกตัดสิทธิในการลงเลือกตั้ง เพื่อรอการตรวจสอบก่อนว่าเป็นเวียดหรือลาว ซึ่งตามหลักการแล้ว หากเป็นเวียดตัดสัญชาติแล้ว (เวียดเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว) ก็สามารถลงสมัครเลือกตั้งได้ แต่ต้องนำหลักฐานการตัดสัญชาติมายืนยันว่าได้สละสัญชาติเดิมเป็นเวลานานแล้ว แต่ปัญหามีอยู่ว่ากลุ่มของคนงวนถือว่าตนเองเป็นลาวเพราะเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวนานแล้วจึงไม่มีใครเก็บหลักฐานการเปลี่ยนสัญชาติไว้ และลุงเองก็ไม่อยากให้คนอื่นมองว่าเป็นคนเวียดตัดชาติ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาลุงไม่พยายามสมัครลงเลือกตั้งอีกเลย" (คำสำภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวงวนในพื้นที่ศึกษา, 2553)

จากเรื่องราวของลุงบุญมีข้างต้น ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวงวนหลายท่านต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้ลุงบุญมีไม่สามารถลงสมัครเลือกตั้งได้เป็นเพราะความเข้าใจผิดของ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เจ้าหน้าที่บางคนที่ตัดสินว่าใครเป็นลาวหรือเวียด จากเขตหมู่บ้านที่คนเข้าไปอาศัยอยู่ กล่าวคือ พื้นที่ของหมู่บ้านโส้ไบ้หรือหมู่บ้านสมสะอาดในปัจจุบันที่คนงวนอาศัยอยู่ เปรียบเสมือนภาพตัวแทน หรืออัตลักษณ์ของความเป็นเวียดตามทัศนะของกลุ่มคนลาวทั่วไปในสังคมเมืองท่าแขก ซึ่งในช่วงเปลี่ยนผ่านระหว่างการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาวมาเป็นการปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้มีความเข้มงวดกับกลุ่มคนที่มีเชื้อสายมาจากเวียดนามโดยเฉพาะชาวเวียดนามที่นับถือศาสนาคาทอลิกมากเป็นพิเศษ อันเป็นผลทำให้การแสดงออกทางชาติพันธุ์ หรือแม้แต่ที่ตั้งของหมู่บ้านได้ถูกนำมาพิจารณาในการเพิกถอนสิทธิในการลงเลือกตั้งของกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตในหมู่บ้านดังกล่าวได้โดยไม่ต้องรอการตรวจสอบใดๆ ทั้งสิ้น

โดยสรุปแล้ว ช่วงแรกของการประกาศเอกราชจากการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศส ระบบการเมืองการปกครองของประเทศลาวในระยะนี้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ซึ่งเป็นรัฐที่ให้คนลาวปกครองกันเอง นับตั้งแต่ผู้บริหารประเทศและตำแหน่งสำคัญต่างๆ ในรัฐบาลจะมีกลุ่มคนลาว หรือชนชาติ “ลาว-ไท” เข้ามามีบทบาทเป็นส่วนใหญ่เมื่อเทียบกับการปกครองของอาณานิคมฝรั่งเศสที่มีแต่ชาวเวียดนาม กลุ่มคนงวนที่ถูกฝรั่งเศสกวาดต้อนเข้ามาอยู่ในเมืองท่าแขกได้ถูกกำหนดเป็นกลุ่มคน “ต่างด้าว” เหมือนกันกับกลุ่มคนเวียด แต่เนื่องจากชาวเวียดนามที่เข้ามาดำรงชีวิตในเขตรัฐชาติลาวมีมากมายหลายกลุ่ม เช่นชาวเวียดนามที่ฝรั่งเศสนำเข้ามา ชาวเวียดนามในกลุ่มทหารเวียดมินห์ ชาวเวียดนามกลุ่มที่นับถือศาสนาคาทอลิก ชาวเวียดนามเหล่านี้บางกลุ่มเข้ามามีอำนาจเหนือกว่าคนลาวในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส ขณะเดียวกันชาวเวียดนามบางกลุ่มเข้ามาลาวในฐานะ “ผู้ช่วย” ให้ประเทศลาวได้รับเอกราชจากลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศส ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างลาวและเวียดนามเกิดการประทะปะสานหรือการร่วมมือแบบครึ่งๆ กลางๆ เพราะมีความไม่ไว้ใจต่อกัน ซึ่งแสดงออกในเรื่องของการออกนโยบายที่กำหนดมาให้เฉพาะกลุ่มคนงวนและเวียด ให้ถือบัตรประชาชนลาวชั่วคราวเพื่อลดค่าภาษีบุคคลต่างด้าว และให้ทั้งสองกลุ่มสามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวภายใต้เงื่อนไขของการปรับให้เข้ากับอัตลักษณ์ลาว กลุ่มคนงวนที่ปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของกลุ่มตนได้คบตามเงื่อนไขของการเปลี่ยนสัญชาติ จึงถูกกำหนดให้เป็นคนสัญชาติลาว แต่การให้สัญชาติลาวโดยไม่จัดกลุ่มคนงวนให้เข้ากับชนเผ่ากลุ่มใดของลาว หรือชนชาติใดของลาวกลับทำให้งวนต้องตกอยู่ในสถานภาพของการเป็น “คนลาว-ต่างด้าว” ในผืนแผ่นดินลาว เนื่องจากทางด้านหลักการกลุ่มคนงวนที่เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวจะถือว่าเป็นพลเมืองลาว แต่เงื่อนไขของการเป็นคนลาวได้อย่าง สมบูรณ์ ตามการปกครองของรัฐบาลลาวจะต้องมีการกำหนดว่า เป็นคนลาว เชื้อชาติใด หรือจัดอยู่ในชนชาติใดของลาว ดังนั้น กลุ่มคนงวนในระยะนี้ ที่ดูเหมือนว่าจะมีสถาภาพทางสังคมสูงขึ้นมาในระดับหนึ่งในฐานเป็นพลเมืองลาว ที่ถือสัญชาติลาว แต่ด้วยไม่หลักการหรือข้อกำหนดต่างๆ ที่ไม่สามารถจัดให้ง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

วนเป็นคนชนเผ่าของลาวได้ อัตลักษณ์ของความเป็นงวนจึงไม่ต่างไปจากกลุ่มคนเวียดมากนักที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มคน “ต่างด้าว” ในลาว

2.4 การปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

หลัง จากที่รัฐบาลคอมมิวนิสต์มีชัยเหนือเวียดนามทั้งประเทศได้ไม่นาน รัฐบาลคอมมิวนิสต์ยึดพนมเปญได้เป็นแห่งแรก ขบวนการของฝ่ายประเทศลาวที่เรียกตนว่า “แนวลาวฮักชาติ” (น.ล.ฮ.ช.) ยึดอำนาจในลาวได้ทั้งหมด ระบบการปกครองแบบร าชอาณาจักรได้ ถูกล้มเลิ ก และสถาปนาประเทศเป็น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ส.ป.ป. ลาว) ในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ภายใต้การนำพาของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่ยึดอุดมการณ์สังคมนิยมหรือแนวคิดของลัทธิมาร์กซ์-เลนิน (Marxist-Leninist) ที่เชื่อว่าเป็นแนวทางแห่งการสร้างสรรค์ระบอบสังคมนิยมหรือระบอบประชาธิปไตยประชาชนลาว พรรคฯ และรัฐบาลในฐานะผู้ปกครอง ได้มีนโยบายในการส่งเสริมในเรื่องความเสมอภาคในชนทุกกลุ่ม เช่น ชาวหนุ่ม (Youth) กรรมกร (Workers) ชาวนา (Peasants) ผู้หญิง (Women) ที่จัดตั้งเป็นองค์การมวลชน (Mass Organization) ภายใต้การชี้นำนำพาของพรรคฯ (Mayoury Ngaosyvathn, 1993: 108)

พรรคฯและรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ยังให้ความสำคัญต่อประเด็นความเสมอภาคระหว่างกลุ่มชนเผ่าโดยการยอมรับในเรื่องของความหลากหลายของกลุ่มชนเผ่าภายในชาติ ซึ่งรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้มีคำขวัญที่ประกาศเน้นย้ำอยู่เสมอว่า “ประเทศลาวประกอบไปด้วยหลายชนชาติชนเผ่า ” (ชนชาติในที่นี่ หมายถึงลาวลุ่ม , ลาวเทิง, ลาวสูง ส่วนชนเผ่าหมายถึงกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ที่มีอยู่ในลาว-ผู้เขียน) สิทธิและประโยชน์ต่างๆ ที่มีต่อกลุ่มชนเผ่ายังถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญลาว มาตรา 8 ในฉบับต่อมาด้วยว่า

“รัฐปฏิบัตินโยบายการส่งเสริมความสามัคคีและเสมอภาคระหว่างชนเผ่า ทุกชนเผ่าล้วนมีสิทธิปกปักรักษา เสริมขยายจารีตประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของตนและของชาติ ห้ามทุกการกระทำที่เป็นการแบ่งแยก และการประพฤติจำแนกระหว่างเผ่าด้วยกัน รัฐปฏิบัติทุกมาตรการเพื่อขยายยกระดับเศรษฐกิจสังคมของทุกชนเผ่าให้สูงขึ้น การกระทำแบ่งแยกความสามัคคีก็คือการก่อความอาฆาตบาดหมางระหว่างชนเผ่า ทุกกิจกรรมที่เป็นการจำแนก การแบ่งแยก การกีดกั้น การจำกัดการเข้าร่วม หรือการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่นอันมีเหตุผลจากความแตกต่างทางด้านชนเผ่า ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดทางอาญา ในกฎหมายอาญา (มาตรา 66 และมาตรา 176) ประชาชนบรรดาชนเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว ต่างได้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยความสันติสุข และมีสิทธิเสมอภาคกันตามกฎหมาย” (ສະພາ ປະຊາຊົນ ສ ງ ສ ດ , 2005)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

นโยบายการส่งเสริมความเสมอภาคในชนทุกกลุ่มข้างต้น รัฐบาลลาวยังพยายามที่จะแก้ไขความทุกข์ยาก (ความยากจน) ของชนเผ่า เพื่อยกระดับชีวิตการเป็นอยู่ของชนเผ่าให้ดีขึ้นในแต่ละก้าว ซึ่งรัฐบาลมุ่งเน้นการสร้างทรัพยากรมนุษย์ และลบล้างความไม่รู้หนังสือของชนเผ่าในเขตชนบท เขตภูดอย และเขตห่างไกล รัฐมีนโยบายการเผยแพร่ความรู้ด้านเทคนิควิชาการทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการผลิตเป็นสินค้า พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการดำรงชีวิตที่อิงอยู่กับธรรมชาติ และจารีตประเพณีเดิม รัฐได้ดำเนินการสร้างหมู่บ้าน กลุ่มบ้านพัฒนา จัดตั้งให้มีกองทุนพัฒนาขั้นบ้าน (กองทุนพัฒนาระดับหมู่บ้าน) ขยายเส้นทางรถ ขยายระบบการศึกษา และขยายสาธารณสุขไปสู่เขตชนบท พร้อมทั้งจัดสรรที่อยู่อาศัยแบบถาวรและสร้างอาชีพแบบคงที่ให้กับชนเผ่าต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้ายแบบกระจัดกระจายและการดำรงชีวิตแบบเลื่อนลอย นอกจากนี้รัฐบาลลาวยังมีนโยบายพิเศษต่อการส่งเสริมการศึกษาให้กับชนเผ่าที่อยู่ในเขตห่างไกล (เขตชนบท) โดยสร้างโรงเรียนชั้นประถม ชั้นมัธยม และโรงเรียนเด็กกำพร้ าขึ้นในทุกแขวงทั่วประเทศเพื่อสร้างโอกาสให้นักเรียนชนเผ่าและผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา และเพื่อให้บรรดาชนเผ่าสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ให้ชนเผ่าต่างๆ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ปัจจุบันรายการวิทยุกระจายเสียง และสถานี โทรทัศน์แห่งชาติลาว และบางสถานีในท้องถิ่นได้ออกอากาศรายการเป็นภาษาชนเผ่าอย่างเช่น ภาษาม้ง และภาษากึมมุ

นอกจากนี้ รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ยังให้ความสำคัญต่อบทบาทของผู้หญิงในฐานะองค์กร ที่มีส่วนร่วมในการต่อสู้ เคียงบ่าเคียงไหล่กับเพศชายเพื่อเอกราชของประเทศชาติตลอดช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ดังจะเห็นจากคำกล่าวปราสัยของท่านไกสอน พรมวิหาน อดีตเลขาธิการใหญ่ของพรรคฯ ได้กล่าวต่อที่ประชุมใหญ่ของพรรคฯ ครั้งที่ 1 ว่า

"...ผู้หญิงเผ่าต่างๆ ได้ตกอยู่ในการกดขี่ข่มเหงอย่างหนักของ ระบอบศักดินา ระบอบล่าเมืองขึ้น แต่ผ่านขบวนการต่อสู้ปฏิวัติเพื่อประเทศชาติ ผู้หญิงลาวได้มีการ อุทิศตนเข้าร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ของอันสะหว่างสะไหวของชาติ. .." (ฮ อ่สัน ทำพ้วง , อ้างใน มพ ดพ้สอ้ก , 1993: 78)

รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้ยกบทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้มีส่วนร่วมในขบวนการปฏิวัติ ซึ่งเกิดขึ้นนับตั้งแต่สมัยการต่อต้านฝรั่งเศสเป็นต้นมาภายใต้ชื่อ "สมาคมแม่ยิง " (สมาคมผู้หญิง) ถูกก่อตั้งขึ้นในวันที่ 20 กรกฎาคม ค.ศ. 1955 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับการก่อตั้งพรรคฯ จุดประสงค์ของการก่อตั้งสมาคมแม่ยิง เพื่อระดมผู้หญิงบรรดาเผ่าและผู้หญิงทุกชนชั้นเข้าร่วมในการต่อสู้เพื่อปลดปล่อยประเทศชาติ ค.ศ. 1984 สมาคมแม่ยิงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็นสหพันธ์แม่ยิงลาว (สหพันธ์ผู้หญิงลาว) เงื่อนไขของการรับผู้หญิงเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมในช่วงแรกคือ ผู้หญิงทุกคน อายุ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เกิน 15 ปี สามารถสมัครเข้าเป็นสมาชิกได้เลย แต่มาในช่วงหลังๆ ต้องมีอายุ 17 ปี โดยไม่จำแนกชนเผ่าหรือศาสนา แต่ต้องมีใจรักชาติ, รักสันติภาพ, เกลียดชังศัตรู และมีความสามัคคีกับประชาชนทั่วประเทศและสากล เป็นผู้มีความก้าวหน้าและเห็นด้วยกับกฎระเบียบ ไม่ให้เข้าร่วมในองค์กร "ปะติกาน" (องค์กรที่เป็นศัตรูต่อชาติ) หากมีเงื่อนไขครบถ้วนก็จะถูกเลือกให้เข้าเป็นสมาชิก (Report of the LWU, 1986 อ้างใน Mayury Ngaosyvath, 1993: 108) ซึ่งในความเป็นจริงการได้รับคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกของสหพันธ์แม่ยิงลาว มีข้อจำกัดอยู่ค่อนข้างมาก เช่น นอกจากเงื่อนไขในการรับสมัครที่กล่าวมาทั้งหมดแล้ว ผู้ลงสมัครจะต้องมีประวัติศาสตร์การเมืองที่โปร่งใส และต้องมีผลงานทางการเมือง มีความรู้ในวิชาอาชีพเพียงอย่างเดียวไม่พอ แต่จะต้องมีคุณสมบัติที่จำเป็นอีกหลายอย่างที่ยังไม่ได้ระบุไว้ในเอกสาร (ມະຫາ ເຫ້ສວັດ , 1993: 88)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งทำให้ผู้หญิงชนเผ่าไม่สามารถเข้าเป็นสมาชิกขององค์สหพันธ์แม่ยิงลาวได้ทั้งหมด แต่ประเด็นเรื่องสิทธิของผู้หญิงและกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ได้เป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลายในรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ซึ่งพรรคฯและรัฐบาลพยายามที่จะสร้างความเสมอภาคระหว่างชนเผ่าและความเสมอภาพระหว่างเพศโดยกำหนดให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กระทรวง องค์การจัดตั้งอื่นของรัฐ องค์การจัดตั้งมหาชน และ องค์การจัดตั้งทางสังคม ซึ่งประกอบไปด้วยองค์กรของ สหพันธ์แม่ ยิงลาว คณะชาวหนุ่มประชาชนปฏิวัติลาว สหพันธ์กรรมบาลลาว สหพันธ์นักรบแห่งชาติ และองค์การกาแดง (Red Crosse Organization) แต่องค์กรที่เป็นใจกลางในการส่งเสริมและปกป้องสิทธิของผู้หญิงคือ องค์กรสหพันธ์แม่ยิง ส่วนสิทธิของกลุ่ม ชนเผ่า องค์กรแนวลาวสร้างชาติ (the Lao Front for National Construction) กรรมาธิการบันดาเผ่าของสภาแห่งชาติ (the National Assembly Ethnic Affairs Committee) และสถาบันค้นคว้าวิทยาศาสตร์สังคมแห่งชาติ (the National Academy of Social Sciences) ให้มีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิเสมอภาคระหว่างกลุ่มชนเผ่าให้เป็นได้ตามเป้าหมายของพรรคฯและรัฐบาลกำหนดมา (Lao PDR under UPR, 2007: 17-18)

กล่าวโดยสรุปแล้ว นโยบายการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศและกลุ่มชนเผ่าข้างต้น เป็นการส่งเสริมให้ทุกเพศและทุกชนเผ่าได้มีสิทธิต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งทุกกลุ่มสามารถที่จะแสดงออกทางด้านภาษาและวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองได้โดยไม่จำกัดเหมือนกันกับในบางประเทศ การให้ความสำคัญต่อปัญหาของชนเผ่าที่มีอยู่ภายในประเทศข้างต้น ส่งผลให้ประเทศลาวขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และได้กลายมาเป็นอัตลักษณ์หนึ่งของรัฐชาติลาว ซึ่งรัฐบาลลาว ส.ป.ป. ลาว มักกล่าวอ้างอิงอยู่เสมอว่า ประเทศลาวมีความเสมอภาคกันในทุกกลุ่มชนเผ่า และได้สร้างเงื่อนไขอันสำคัญสำหรับการให้หลักประกันในเรื่องสิทธิทางการเมืองและวัฒนธรรมแก่ทุกกลุ่มชนเผ่าสามารถแสดงออกทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มตนเองตาม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ความต้องการของคนในท้องถิ่น หากไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ไม่ขัดต่อนโยบายของพรรคฯและรัฐบาล ในระดับหมู่บ้าน หรือระดับอำเภอเมือง ตามเขตชนบทของลาวได้มีการส่งเสริมให้กลุ่มชนเผ่าปกปักรักษาวัฒนธรรมจารีตประเพณีของกลุ่มตนเองเอาไว้ได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ที่เป็นคนในท้องถิ่น หรือเป็นคนชนเผ่าต่างๆ ยังสามารถเข้ามามีบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเจ้าหน้าที่ของพรรคฯและรัฐบาล แม้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้จะเข้ามาทำหน้าที่ในฐานะเป็นตัวแทนของอำนาจส่วนกลางก็ตาม แต่ถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการดำเนินนโยบายที่สนองต่อความต้องการของคนในท้องถิ่นได้ในระดับหนึ่ง

2.4.1 การเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

ระยะแรกในการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ชาวเวียดนามที่ฝรั่งเศสนำเข้ามาและชาวเวียดนาม (เวียดมินห์) ที่สนับสนุนฝ่ายประเทศลาวได้อพยพออกจากประเทศลาวเป็นจำนวนมาก แต่มาในช่วงปีแรกของการสถาปนาสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มพ่อค้าชาวจีนและคนลาวที่มีการศึกษาในรัฐบาลราชอาณาจักรลาวต่างได้พากันอพยพหลบหนีออกนอกประเทศ กลุ่มชนชาติไทที่อยู่บนที่ราบสูงและชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่ติดตามบรรดานักปฏิวัติได้ย้ายเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเมืองต่างๆ เข้ามามีบทบาทแทนกลุ่มคนที่อพยพออกนอกประเทศ (แกรนท์ อีแวนส์, 2549: 192) และเนื่องจากรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้รับการช่วยเหลือจากประเทศสังคมนิยมเวียดนามอย่างใกล้ชิดมาตั้งแต่ต้น ดังจะเห็นได้จากการประชุมพันธมิตรอินโดจีนเดือนกันยายน ค.ศ. 1952 โฮจิมินท์ได้กล่าวว่า

"ประชาชนเวียดนามช่วยเหลือประชาชนลาวและกัมพูชาอย่างสุดความสามารถโดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ เลย ที่จริงเราไม่อาจจะหาคำใดที่มีความหมายมากมายเกินคำว่า "ช่วย" ได้ ซึ่งแท้จริงแล้วมันไม่ใช่แค่การช่วยเหลือแต่มันคือ "พันธะสากล" " (ชาวเวียดนาม , อ้างในวรรณทวี สุภานุวงค์, 2554: 52)

ดังนั้น ในวันที่ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1977 ลาวได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพ (ความสามัคคีแบบพิเศษ) และความร่วมมือรอบด้านอันมีระยะเวลา 20 ปี กับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้แก่เวียดนามส่งทหารจำนวนหลายหมื่นคนเข้ามาประจำในลาวหลังการปฏิวัติ เพื่อคอยสอดส่องดูแลความเรียบร้อยและรักษาความสงบ รวมทั้งส่งที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวนหลายพันคนเข้ามาประจำในคณะรัฐบาล และทำงานในโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อดูแลให้คำปรึกษาตามแนวทางสังคมนิยม โรงเรียนฝึกหัดเจ้าหน้าที่จะมีครูชาวเวียดนามเป็นผู้ฝึกสอนด้วยตำราของเวียดนามหรือเอกสารที่แปลมาจากภาษาเวียดนาม (ชาวเวียดนาม , 2007, อ้างแล้ว)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จากสนธิสัญญามิตรภาพข้างต้น ทำให้ชาวเวียดนามที่เข้ามาทำงานในลาวช่วงต้นทศวรรษ 1980 มีจำนวนมากกว่า 6,000 คน และมีประมาณกว่า 1,000 คน ทำงานในระดับศูนย์กลางหรือระดับกระทรวง ส่วนที่เหลือได้กระจายกันอยู่ทั่วประเทศและระดับจังหวัด ไปตามโครงการที่เวียดนามเป็นผู้ให้ทุนสนับสนุน (C.A. Thayer อ้างใน Long, 2007: 167)

หลังจากที่รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว เริ่มเปิดประเทศภายใต้แนวคิด "จินตนาการใหม่" เป็นนโยบาย "กลไกลเศรษฐกิจใหม่" (New Economic Mechanism –NEM) ใน ค.ศ. 1986 ทำให้ชาวเวียดนามหลั่งไหลกันเข้ามาสู่ประเทศลาวเป็นจำนวนมาก การเข้ามาของชาวเวียดนามในช่วงนี้เกิดจากปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าปัจจัยทางการเมืองเหมือนในอดีต รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว มองว่าการเข้ามาของชาวเวียดนามเป็นการช่วยผลักดันทางด้านเศรษฐกิจของลาวให้ก้าวไปสู่กระแสทุนนิยมโลกาภิวัตน์ เนื่องจากชาวเวียดนามที่เข้ามาลาวในระยะนี้ มีนักลงทุนชาวเวียดนามจำนวนมากและมีแรงงานชาวเวียดนามต่างด้าวที่เข้ามาทำงานก่อสร้างต่างๆ (อ ู้ห ิว ย , 2008: 125) รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว จึงได้มีนโยบายพิเศษต่อชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในประเทศลาว โดยการแบ่งประเภทของชาวเวียดนามที่อพยพเข้ามาลาวในช่วงก่อนและหลังการปฏิวัติประเทศออกเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ ประเภทที่หนึ่ง "ชาวลาว-เชื้อสายเวียดนาม" หมายถึงคนเวียดนามที่เกิด หรือดำรงชีวิตอยู่ลาวมาเป็นเวลาอันยาวนานแต่ยังถือสัญชาติเวียดนามอยู่ ประเภทที่สองคือ "ชาวลาว ถือสัญชาติลาว" หมายถึงชาวเวียดนามที่เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวจะถือว่าเป็นพลเมืองลาว จะได้รับสิทธิการคุ้มครองอย่างชอบธรรมเหมือนดั่งชาวลาวอยู่ภายใต้กฎหมาย และประเภทที่สามคือ "ชาวเวียดนามต่างด้าว" หมายถึงชาวเวียดนามที่เข้ามาอยู่ลาวเป็นเวลานานแต่ถือสัญชาติเวียดนาม และชาวเวียดนามที่เคลื่อนย้ายไปมาหรือกลุ่มคนเข้ามาอยู่ลาวชั่วคราว (ชาว ้ ย , 2004: 407)

ชาวเวียดนามที่ดำรงชีวิตในลาวในแต่ละประเภทดังกล่าวจะได้รับนโยบายต่อรัฐบาลลาวในระดับที่ต่างกันขึ้นอยู่กับการร่วมมือและข้อตกลงระหว่างรัฐบาลลาวและรัฐบาลเวียดนามในแต่ละช่วงเวลา

2.4.2 การจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

ในช่วงก่อนการปฏิวัติประเทศ รัฐบาลฝ่ายประเทศลาวใช้วิธีการจำแนกกลุ่มชนเผ่าของลาวออกเป็น 3 กลุ่ม ชนชาติส่วนใหญ่คือ "ลาวลุ่ม" "ลาวเทิง" "ลาวสูง" ในการจัดกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่มากมายหลายกลุ่มให้เข้าไปอยู่สามกล่มใหญ่ เพราะถือว่าเป็นยุทธศาสตร์ในการ สร้างความสามัคคีระหว่างกลุ่มชนเผ่าที่ดำรงชีวิตอยู่ในผืนแผ่นดินลาวภายใต้คำขวัญที่ว่า "เพื่อปกป้องผืนแผ่นดินลาว ประชาชน ลาวทั้งหลายต้องช่วยกันทำการ ปฏิวัติ เพื่อสร้างความเหมือนในกลุ่มที่แตกต่างกัน"

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

(เต็งเม็ง อย่างลือชัย, 2550: 196) โดยนำเอาผู้นำจากของแต่ละกลุ่มชนเผ่าใช้ เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนของกลุ่มในการนำพาขบวนการต่อสู้ อาทิเช่น แกนนำของกลุ่ม "ชนชาติลาวลุ่ม" คือเจ้าสุภานุวงค์ "ชนชาติลาวเทิง" มีท่านสีทน กรมดำ เป็นแกนนำ และกลุ่ม "ชนชาติลาวสูง" มีท่านไพดำรงรอเบียยาว เป็นผู้นำขบวนการต่อสู้ (จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ศูนย์กลางแนวลาวสร้างชาติ, 2553)

การแบ่งกลุ่มชนเผ่าออกเป็นสามกลุ่มใหญ่โดยมีคำว่า "ลาว" นำหน้าของแต่ละกลุ่ม ได้กลายเป็นยุทธวิธีในการ สร้างความสามัคคีปรองดองระหว่าง กลุ่มชนเผ่าภายในชาติโดยนัยยะว่า "เพื่อสร้างความเหมือนในกลุ่มที่แตกต่าง" ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชนเผ่าใดหากดำรงชีวิตอยู่ในผืนแผ่นดินลาว ทุกกลุ่มจึงถูกนับว่าเป็นคนลาวทั้งหมด ไม่มีการจำแนก หรือแบ่งแยกในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมความเชื่อในแต่ละกลุ่ม

อย่างไรก็ตาม การจัดประเภทกลุ่ม ชนเผ่าออกเป็น "ลาวลุ่ม" "ลาวเทิง" และ "ลาวสูง" ยังคงมีลักษณะของการจัดตามลำดับชั้นสูงต่ำของแต่ละกลุ่มแฝงอยู่และมีลักษณะของการ อ้างอิงถึงกลุ่ม ("ลาวและไท" "ข่า" และ "แม้ว-ย้าว" ฯลฯ) ไม่ต่างไปจากวิธีการจัดประเภทกลุ่มประชากรในระบบการปกครองของฝรั่งเศส เพราะ "ชนชาติลาวลุ่ม" หรือวัฒนธรรมแบบลาวลุ่มได้กลายเป็นวัฒนธรรมของชาติและตัวแทนของความเป็นลาว และเป็นกลุ่มที่มีสถานภาพสูงกว่ากลุ่ม "ลาวเทิง" และ "ลาวสูง" การจัดประเภทกลุ่ม ชนเผ่าด้วยวิธีนี้ได้เปรียบ เสมือนผลิตผลของ ลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสที่เคยทำไว้ ดังนั้น หลังจากการปฏิวัติประเทศสำเร็จ พรรคฯและรัฐบาลเริ่มตระหนักว่าการจัดประเภทกลุ่มชนเผ่าของลาวออกเป็น สามกลุ่มใหญ่ ยิ่งเป็นการตอกย้ำความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มชนเผ่าและยังเป็นการจำแนก หรือเลือกปฏิบัติต่อบุคคลอื่นด้วยเหตุผลของความแตกต่างทางด้านชนชาติหรือชนเผ่า รัฐบาลแห่ง ส.ป.ป. ลาว จึงมีการดำเนินนโยบายเสริมสร้างความสามัคคีและความเสมอภาพระหว่างกลุ่มชนเผ่าภายในชาติให้มีความเท่าเทียมกัน เพื่อไม่เกิดการจำแนกในเรื่องของเชื้อชาติ หรือชนเผ่าในสังคมลาว (Lao PDR under UPR, 2007: 17)

หลังจากประเทศลาวได้รับเอก ราชจากลัทธิอาณานิคมต่างๆ พรรคฯและรัฐบาลแห่ง ส.ป.ป. ลาว ได้พยายามทำการค้นคว้าชื่อเรียกกลุ่มชนเผ่าขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้ง ค้นคว้าถึงวิธีการจัดประเภทกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่ในลาวใหม่ทั้งหมด ซึ่งอดีตผู้นำพรรคฯ ท่านประธานไกรสอน พรมวิหาน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากนโยบายของท่านประธานโฮจีมินห์ เกี่ยวกับการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ ในภาษาเวียดนามเรียกว่า (Dân ộc) ที่แปลว่า "ชนชาติ" แต่คำว่าชนกลุ่มน้อยในภาษาเวียดนามใช้คำว่า "Dân tộc thiểu số" ท่านประธานโฮจีมินห์ ได้นำแนวคิดเรื่อง "ชนชาติ" (Nation) ของ Marxist-Lennist-Stalinist มาใช้เพื่อแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนาม (Charles Keyese, 2002: 1184) จากนั้นท่านประธานไกรสอน พรมวิหาน ได้นำเอาแนวคิดการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ในเวียดนามมาปรับใช้ใน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การจำแนกกลุ่มชนเผ่าในลาว ช่วง ค.ศ. 1987 ซึ่งท่านประธาน ไกรสอน พรมวิหานได้ให้ ทัศนคติต่อที่ประชุมค้นคว้า มติของกรมการเมืองในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับชนเผ่าในลาวไว้ว่า

"เผ่าใดก็ล้วนแล้วแต่มีลักษณะพิเศษรวมของ วงศาคาญาติแห่งชาติลา ว (ความเป็นเครือญาติของรัฐ ชาติลา ว-ผู้เขียน) ในด้านอื่นๆ ก็มีจุดพิเศษ เฉพาะของต น ผ่านขบวนวิวั ฒน์แห่งการปฏิวัติ (ผ่านช่วงระยะของการปฏิวัติ-ผู้เขียน) เผ่าต่างๆ ได้สมัคร ใจเป็นส่วนหนึ่งของชาติ ซึ่งแต่ก่อนเคยเรียกตามความหมายทางการเมืองว่า : ชนชาติลาวลุ่ม ชนชาติลาวเทิง และชนชาติลาวสูง คณะกรรมการชนชาติศูนย์กลางควรประสานสมทบกับหน่วยงานต่างๆ และพี่น้องพะนักงานชนเผ่าให้พากันค้นคว้าปรึกษาหารือกันว่าควรเรียกชนเผ่าเหล่านั้นว่าอย่างไร และจัดเข้าบัญชีรายชื่อชนเผ่าเพื่อให้เป็นข้อกำหนดรวมของรัฐชาติลาว" (ประธานไกรสอน พรมวิหาน ,1987)

จากคำปราศรัย ของท่าน ผู้นำ ข้างต้น คณะกรรมการชนชาติศูนย์กลาง ก่อตั้งสถาบันวิทยาศาสตร์ชนเผ่าวิทยาขึ้นเพื่อเป็นองค์กรหลักในการศึกษาค้นคว้าปัญหาชนเผ่าและ กำหนดชื่อที่ใช้เรียกชนเผ่า ต่างๆ ผล การสำรวจพลเรือนใน ค.ศ. 1985 ของสถาบันวิทยาศาสตร์ชนเผ่าวิทยาเบื้องต้นพบว่าประเทศลาวมี 47 ชนเผ่าดังนี้

- ในกลุ่มของลาวลุ่ม: มีทั้งหมด 3 ชนเผ่าคือ ลาว ผู้ไท ลื้อ (Lao, Phu Thai, Lue)

- ในกลุ่มลาวเทิง : มีอยู่ 37 ชนเผ่าคือ กึมหมุ กะต่าง มะกอง ซ่วย ยวน ละเวน ตะโอ้ย ตะเลี่ยง จาลี ผ่อง ละแว กะตู ละแมด ถิ่น อาลัก ปาโก โอ้ย แงะ แซง ยะเหิน ยาง แยะ แซก สามตาว สิงมูน ตูม มอน บิด สิลา **งวน** โลโล ฮาญิ ละวี สะดาง ขะแม กริ นูมบริ (Kammu, Katang, Makong, Suai, Nyuan, Loven, Ta-oi, Taliang, Chali, Phong, Lavae, Katu, Lamet, Htin, Alak, Pako, Oi, Ngae, Chaeng, Nyaheun, Yang, Yae, Saek, Sam Tao, Sing Mun, Tum, Mon, Bit, Sila, **Nguan**, Lolo, Hayi, Lawi, Sedang, Khmer, Kri, Numbri)

- ในกลุ่มลาวสูง : มีอยู่ 7 ชนเผ่าคือ ม้ง อาข่า ผู้น้อย เมี่ยน /ย้าว ลาหู่ กิ่ว ฮ่อ (Hmong, Akha, Phu Noi, Mien/Yao, Lahu, Kui, Ho)

- ในกลุ่มชนเผ่าอื่นๆ (กลุ่มคนต่างด้าวในลาว): มีกลุ่มคนเวียดนาม จีน ไทย กัมพูชา พม่า อินเดีย และฝรั่งเศส (Vietnamese, Chinese, Thai, Cambodian, Burmese, Indian, French) (Lao National Front for construction, 2005)

ในจำนวน กลุ่มประชากร ที่ถูกจัดให้เข้า อยู่ในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่า ของลาว ส่งผลให้จำนวนกลุ่มชนเผ่าในลาวจากทั้งหมด 68 กลุ่ม ลดลงมาเหลือเพียง 47 กลุ่มชนเผ่า ซึ่งผล การสำรวจประชากรของลาวในครั้งนี้ ทำให้กลุ่มคนงวน ถูกรวมเข้าเป็นหนึ่งในจำนวน 47 ชนเผ่าของลาว โดยมีชื่อว่า "ชนเผ่างวน" โดยจัดให้อยู่ ในกลุ่มของ "ลาวเทิง" เพราะในระยะนี้ยังไม่มีการกำหนดชื่อที่ใช้เรียกแทนสามกลุ่มใหญ่ได้อย่างเหมาะสม และข้อมูลที่ได้ถูกนำส่งต่อศูนย์กลางของลาว เพื่อรอ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การพิจารณาให้รับรองอย่างเป็นทางการ ในจำนวนรายชื่อของ 47 กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้ ได้กลายเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอ้างอิงเพื่อใช้ในการสำรวจพลเมืองและการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มช นเผ่าต่างๆ ในครั้งต่อไป

ค.ศ. 1994-2000 นักวิชาการด้านชาติพันธุ์วรรณนาของลาว ต่างได้พยายามที่จะใช้วิธีการกำหนดกลุ่มชนเผ่าตามหลักเกณฑ์ที่อ้างถึง 4 มาตรฐานที่แต่ละรัฐชาติได้มีการนำมาใช้กัน ดังนี้

1. ด้านภาษา (มีภาษาพูดร่วมกันคือภาษาลาวถือเป็นภาษาประจำชาติ)
2. ด้านผืนแผ่นดินร่วมกัน (ดำรงชีวิตอยู่ในผืนแผ่นดินเดียวกันและรัฐชาติเดียวกันคือชาติลาว)
3. ด้านประวัติศาสตร์การดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจร่วมกัน (แต่เนื่องจากชนเผ่าในลาวล้วนแล้วแต่ดำรงชีวิตด้วยรูปแบบเศรษฐกิจเดียวกันคือ เศรษฐกิจกสิกรรม เช่น การปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และหัตถกรรม ซึ่งไม่มีรูปแบบเศรษฐกิจของชนเผ่าใดชนเผ่าหนึ่งเฉพาะในการกำหนดให้เป็นมาตรฐานร่วมกัน)
4. ด้านการแสดงออกทางวัฒนธรรมร่วมกัน (กำหนดให้วัฒนธรรมลาวเป็นวัฒนธรรมรวมของทุกๆชนเผ่าคือ ทุกชนเผ่าถือว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชาติลาวโดยมองว่าตนเองเป็นลาวอาศัยอยู่ในแผ่นดินลาว นับถือจารีตประเพณีแบบลาว และถือภาษาลาวเป็นภาษากลาง)

จากการค้นคว้าถึงวิธีการแบ่งกลุ่มชนเผ่าในลาวตามข้อกำหนดใน 4 มาตรฐานข้างต้น นักวิชาการชาติพันธุ์วรรณนาของลาวหลายท่านได้ให้ข้อสรุปตรงกันว่า ประเทศลาวมีเพียงชนชาติหนึ่งชนชาติเดียวเท่านั้นคือ “ชนชาติลาว” การเรียกว่าลาวมีสามชนชาติ หรือสามชนเผ่าส่วนใหญ่ไม่มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน สำหรับการกำหนดชื่อเรียกในแต่ละกลุ่มชนเผ่า นักวิชาการด้านชาติพันธุ์มีความเห็นตรงกันว่า การนำเอามาตรฐานด้านผืนแผ่นดินใช้ในการแบ่งกลุ่ม และกำหนดชื่อเรียกของกลุ่มชนเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว ไม่มีความชัดเจนและเหมาะสมที่จะใช้ในการกำหนดมาตรฐาน ดังนั้น นักวิชาการด้านชาติพันธุ์วรรณน าได้ทำการคัดเลือกเอาบางมาตรฐานของบางประเทศและได้อ้างอิงตามลักษณะพิเศษหรือสภาวะความเป็นจริงของในแต่ละชนเผ่า เพื่อกำหนดว่ากลุ่มใดเป็นชนเผ่าเดียวกัน และกลุ่มใดควรแยกออกเป็นชนเผ่าหนึ่งต่างหาก ซึ่งทำให้พบว่า ชนเผ่าที่อยู่ในลาวรวมทั้งหมด 49 ชนเผ่า โดยจัดออกเป็น 4 กลุ่มตระกูลภาษาคือ

1. หมวดตระกูลภาษาลาว-ไต 8 ชนเผ่า
2. ตระกูลภาษามอญ-เขมร (รวมถึงภาษาเวียดเมือง) 32 ชนเผ่า
3. ตระกูลภาษาจีน-ธิเบต 7 ชนเผ่า
4. ตระกูลภาษาม้ง-อิวเมี่ยน 2 ชนเผ่า (ดูตาราง 3)

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2.3 ชื่อและจำนวนกลุ่มชนเผ่าใน ส.ป.ป. ลาว

ชื่อที่ใช้เรียกชนเผ่า	ชื่อกลุ่มย่อย	ชื่อที่ใช้เรียกตามคนท้องถิ่น
หมวดภาษา ลาว-ไต		
ชนเผ่าลาว	พวน กะเลิง บ่อ โยย ยอ	ลาว พวน กะเลิง บอ โยย ยอ ไทเผิ้ง ไทชาม ไทเยือง ไทลาน ไทจา ไทมัด ไทโอ ไทลัง ไทอีสาน
ชนเผ่าไต	ไตดำ ไตแดง ไตขาว ไตเม้ย	ไตดำ ไตแดง ไตขาว ไมเม้ย ไตแมน ไตแถง ไตแอด ไตโสม
ชนเผ่าผู้ไท		ผู้ไท ไทอ่างคำ ไทกะตะ ไทกะปอง ไทสามเก้า
ชนเผ่าลื้อ	ขืน (เขิน)	ขืน (เขิน)
ชนเผ่ายวน	กะลอม เงี้ยว	ยวน กะลอม เงี้ยว
ชนเผ่ายั้ง		ยั้ง
ชนเผ่าแซก		แซก ก้อย
ชนเผ่าไทเหนือ		ไทเหนือ
หมวดภาษามอน-ขแมร (มี 32 ชนเผ่า)		
ชนเผ่ากึมมุ	กะสัก กึมมุอู กึมมุยวน กึมมุลื้อ กึมมุครอง กึมมุรอก กึมมุแควน กึมมุแม กึมมุเจือง กึมมุอำ กรี ยูบี ลาบรี	กำมุ ขะมุ กะสัก กึมมุอู กึมมุยวน กึมมุลื้อ กึมมุครอง กึมมุรอก กึมมุแควน กึมมุแม กึมมุเจือง กึมมุอำ มกไปร มกปราง มกตางจาก มกกก มกกรี ยุมบี ลาบรี ตองเหลือง
ชนเผ่าไปร	ถิ่น	ถิ่น ลัวะ ลาวใหม่ ไฟ
ชนเผ่าชิงมูล		พวก ลาวใหม่
ชนเผ่าผ้อง	ผ้องเปียด ผ้องลาน ผ้องแฟน ผ้องจะปวง	ผ้อง คะเนียง ผ้องเปียด ผ้องลาน ผ้องแฟน ผ้องจะปวง
ชนเผ่าแท่น		แท่น ไทแท่น
ชนเผ่าเอีดู		เอีดู ไทฮาด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ชนเผ่าบิด		บิด

ตาราง 2.3 (ต่อ)

ชื่อที่ใช้เรียกชนเผ่า	ชื่อกลุ่มย่อย	ชื่อที่ใช้เรียกตามคนท้องถิ่น
ชนเผ่าละเมด		ละเมด
ชนเผ่าสามต่าว	ดอย	สามต่าวดอย
ชนเผ่า กะตาง	พระแก้ว	บรูกะตาง พระแก้ว
ชนเผ่ามะกอง	ตุย พั้ว มะร้อย ตรอง	บรูมะกอง ตุย พั้ว มะร้อย ตรอง
ชนเผ่าตรี		บรูตรี
ชนเผ่ายรุ	ยรุกอง ยรุดาก	ละเวน สุ หรือชุ ยรุกอง ยรุดาก
ชนเผ่าเตียง		เตียง
ชนเผ่าตะ โอย	ตรง ยิน	ตะ โอย ฮาดง อีน
ชนเผ่าแยะ		แยะ
ชนเผ่าเบรา		ละแว ลุยเว กะแวด ราลาง
ชนเผ่า กะตู	ตรีว ดากกัง	กะตู ตรีว ดากกัง (ปันแดง)
ชนเผ่า ฮารัก		อาลัก
ชนเผ่าโอย	สะปวน สอก อินที	โอย สะปวน สอก อินที แมกลอง แมรือยาว
ชนเผ่าเกียง	จาตอง เกาะ	แงะ จาตอง เกาะ
ชนเผ่าเจง		เจง
ชนเผ่าสะดาง	กะย้อง สะดางดวน	เชรดาง กะย้อง สะดางดวน
ชนเผ่าซ่วย		ซ่วย
ชนเผ่ายะเหิน		ตังแกะ เรินย์
ชนเผ่าละวี		ละวี
ชนเผ่าปะโกะ	กาโด กาไน	ปะโกะ กาโด กาไน
ชนเผ่าขแมร		ขแมร ขอม แคะ
ชนเผ่าตุ้ม	ลีฮา ไทจำ ไทปอง	ตุ้ม ลีฮา ไทจำ ไทปอง ไทปุน ม้อย
ชนเผ่างวน		งวน
ชนเผ่าม้อย		ม้อย เมือง
ชนเผ่ากรี		สะลาง อะเลม มะแลง ตองเหลือง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ตาราง 2.3 (ต่อ)

ชื่อที่ใช้เรียกชนเผ่า	ชื่อกลุ่มย่อย	ชื่อที่ใช้เรียกตามคนท้องถิ่น
หมวดภาษาจีน-ธิเบต (มี 7 ชนเผ่า)		
ชนเผ่าอาข่า	โอมา เคี มูเติน จีจอ ปูลี ปานา กอเฟ นูกุย ลูมา เอีปา จะเปย มูจี ยาเอี กงสาด พูชาง	กอ โอมา เคี มูเติน จีจอ ปูลี ปานา กอเฟ นูกุย ลูมา เอีปา จะเปย มูจี ยาเอี กงสาด พูชาง
ชนเผ่าผู้น้อย	พูยอด ตาบาด ป้านตั้ง จาหอ ลาวแซง ไพ(ผ้งสาลี) ลาวปาด ผ้งกู้ ผ้งเสด	แสนสิลิ ปีชู พูยอด ตาบาด ป้านตั้ง จาหอ ลาวแซง ไพ(ผ้งสาลี) ลาวปาด ผ้งกู้ ผ้งแสด
ชนเผ่าลาหู่	ลาหูนะ ลาหูชี ลาหูเซเละ	มูเซี มูเซีดำ มูเซีขาว กุยสูง กุยหลวง
ชนเผ่าสีลา		สีดา
ชนเผ่าฮายี		ฮายี
ชนเผ่า โลโล		อาลู
ชนเผ่าห้อ		ห้อ
หมวดภาษาม้ง-อิ้วเมี้ยน (มี 2 ชนเผ่า)		
ชนเผ่าม้ง	ม้งขาว ม้งลาย(ม้งเขียว) ม้งดำ	ม้งเด๊ ม้งเล่ง ม้งชี้ ม้งย้ว ม้งดู้
ชนเผ่าอิ้วเมี้ยน	ลานแตน ย้าวขาว ย้าวพรม ไหมแดง	ย้าว ลาวห้วย ลานแตน ย้าวขาว ย้าวพรม ไหมแดง

แหล่งข้อมูล Laos National Front Construction, *The Ethnics Groups in Lao P.D.R*. Vientiance, 2005.

วันที่ 24 พฤศจิกายน ค.ศ. 2008 สภาแห่งชาติ ส.ป.ป. ลาว ได้มีมติตกลงเกี่ยวกับการกำหนดชื่อเรียกและจำนวนชนเผ่าในลาวขึ้นมาใหม่และได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

1. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีเพียงชาติหนึ่งชนชาติเดียวคือ ชนชาติลาว จำนวนชนเผ่าของลาวมีอยู่ทั้งหมด 49 ชนเผ่า ในจำนวนนี้บางชนเผ่ายังประกอบไปด้วยแซง (สาขาย่อยต่างๆ หรือกลุ่มย่อยของแต่ละกลุ่มชนเผ่า) โดยจัดอยู่ใน 4 หมวดตระกูลภาษาคือ หมวดภาษาลาว-ไต มี 8 ชนเผ่า หมวดภาษามอญ-เขมร มี 32 ชนเผ่า หมวดภาษาจีน-ธิเบต มี 2 ชนเผ่า และหมวด

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ภาษาม้ง-อี้วเมี่ยน มี 7 ชนเผ่า ทั้งนี้ ให้ลบชื่อเรียก 3 ชนชาติ หรือ 3 ชนเผ่าส่วนใหญ่ เช่น ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง ให้ลบออกไป

2. ห้ามมิให้นำมาใช้ หรือกล่าวว่า ประเทศลาวมี 68 ชนเผ่า และมี 3 ชนชาติหรือ “ลาวลุ่ม” “ลาวเทิง” “ลาวสูง” อีกต่อไป และห้ามมิให้ใช้หรือเรียกชื่อชนเผ่าแบบเยาะเย้ยเสียดสี ดูถูก หมิ่นประมาท ในลักษณะของการแบ่งแยก เช่น ชนเผ่าส่วนใหญ่ หรือชนเผ่าส่วนน้อย และสิ่งอื่นๆ ที่เป็นการตอกย้ำความบาดหมาง เหมือนดั่งที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์ ส่วนในเรื่องของบทเพลง บทกลอน และอื่นๆ ที่กล่าวถึงชื่อเก่านั้น ให้ถือว่าเป็นเอกสาร เป็นบทเพลง เป็นชื่อของชนเผ่าในแต่ละช่วงเวลาของประวัติศาสตร์เท่านั้น

3. ในขั้นต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเอกสาร สถิติ ร่างอัตชีวประวัติ และอื่นๆ ที่ต้องการระบุว่าเป็นคนชนเผ่าใด ให้มีการนำชื่อของชนเผ่าที่ได้กำหนดมาในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่ในลาว ตัวอย่างเช่น หากเป็นคนสัญชาติลาว ที่มีเชื้อชาติลาว ให้ระบุชื่อของชนเผ่าของตนเอง เช่น ชนเผ่าผู้ไท ชนเผ่าม้ง เป็นต้น

ความพยายามในการค้นคว้ าหาวิธีการกำหนดชื่อเรียกและจัดกลุ่มชนเผ่าของลาวขึ้นมาใหม่ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่อง สังเกตได้ว่าหลักเกณฑ์ หรือมาตรฐานต่างๆ ที่ใช้เข้าในการกำหนดกลุ่มชาติพันธุ์ในลาวล้วนแล้วแต่เป็นการประกอบสร้าง “ความเหมือน” หรือการพยายามสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยมีการอ้างถึงอัตลักษณ์ลาว ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของชนกลุ่มใหญ่ของลาวอยู่เสมอ และแม้ว่าสภาแห่งชาติ ส.ป.ป. ลาว มีมติตกลงเกี่ยวกับการกำหนดชื่อเรียกชนเผ่า จำนวนชนเผ่าที่มีอยู่ในลาวขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการตั้งแต่ ค.ศ. 2008 เป็นต้นมา แต่ดูเหมือนว่าประชาชนลาวส่วนใหญ่รวมถึงเจ้าหน้าที่ระดับแขวง เมือง ลงมาถึงระดับท้องถิ่นยังคงเรียกชื่อกลุ่มชนเผ่าอย่างที่เคยใช้กันมาหน้านี้ เช่น คนส่วนใหญ่เรียกกลุ่มชนเผ่าม้งว่า “ลาวสูง” และเรียกกลุ่มชนเผ่าก็มมุว่า “ข่า” หรือ “ลาวเทิง” เป็นต้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ และหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักทางด้านชนเผ่ายังไม่มีระบบการเผยแพร่ข้อมูล และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของกลุ่มชนเผ่าอย่างถูกต้องและปฏิบัติกันอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจผิดต่อข้อกำหนดและจุดประสงค์ของการกำหนดชื่อเรียกของกลุ่มขึ้นมาใหม่นี้มีความสำคัญอย่างไร ผลที่ตามมาคือ ทำให้เกิดปัญหาระหว่างเจ้าหน้าผู้รับผิดชอบและประชาชนในการระบุความเป็น “ชนชาติ” “เชื้อชาติ” หรือ “ชนเผ่า”

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

2.4.3 กลุ่มคนงวนในรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

จากคำบอกเล่าของคนงวนในหมู่บ้านมักจะกล่าวถึงเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนงวนกับเจ้าหน้าที่ปกครองท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ลาวในระดับต่างๆ มีลักษณะความสัมพันธ์แบบ

เข้ากันได้ดีมานับตั้งแต่การเมืองการปกครองของประเทศลาวเริ่มการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลราชอาณาจักรลาวมาเป็นการปกครองแบบ ส.ป.ป. ลาว จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ลาวท่านหนึ่งอดีตเคยทำงานสังกัดอยู่ใน องค์การแนวลาวสร้างชาติ ได้กล่าวรายงานต่อที่ประชุมชนเผ่าเกี่ยวกับจำนวนตัวและชื่อของกลุ่มชนเผ่าในเขตที่ได้ ยืนยันถึงที่มาของกลุ่มคนงวนไว้ว่า งวนคือพลเมืองของลาวและเป็นคนชนเผ่าหนึ่งของลาวโดยให้เหตุผลดังต่อไป

"ถึงแม้ว่า งวนจะเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่ก็เป็นกลุ่มคนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานใน ลาวมาได้หลายร้อยปี มาแล้วเช่นเดียว กับกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ของลาว อาทิ กลุ่มชนเผ่าม้ง ลื้อ ย้าว ฯลฯ ต่างได้อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีนเข้ามาอยู่ในดินแดนลาวจนกลายมาเป็นพลเมืองลาวและเป็นคนชนเผ่าของลาว ซึ่งงวนก็เป็นกลุ่มคนที่เคลื่อนย้ายจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐานในลาวตั้งแต่อดีตกาลเหมือนกันกับกลุ่มชนเผ่าอื่น ดังนั้น จึงถือว่างวน คือพลเมืองลาวมาโดยตลอดและมีเชื้อชาติลาว[8]"

หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวได้แนะนำกลุ่มคนงวนไม่ให้กล่าวถึงเรื่องที่งวนเคยเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว เพราะงวนที่อยู่ในเขตชายแดนลาว-เวียดนามไม่เคยมีใครเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาว กลุ่มคนงวนที่ถูกกำหนดให้เป็นคน "ต่างด้าว" ให้ถือว่าเป็นความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลราชอาณาจักรลาวเท่านั้น งวนเป็นกลุ่มคนที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน แต่เนื่องจากคนงวนเป็นกลุ่มคนที่ดำรงชีวิตในเขตป่าดง ทำให้กลายเป็นกลุ่มตกสำรวจ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวยังได้รายงานในที่ประชุมชนเผ่าที่แขวงคำม่วนเป็นผู้จัดขึ้นในเวลาต่อมาด้วยว่า

"เนื่องจากว่ากลุ่มคนงวนที่เคลื่อนย้ายเข้ามา ประเทศลาวกลุ่มแรกจะดำรงชีวิตอยู่ตามป่าตามเขตภูเขา และ ในเขตกันดารมาก ทำให้ยากต่อการค้นหา เมื่อฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว ได้ทำการกวาดต้อนกลุ่มคนงวนออกจากป่าลงมาอยู่ในเขตพื้นที่ราบ และในช่วงที่ทำการ ปราบปรามกลุ่ม "ขบวนการรักชาติ" ในเขตชายแดนลาว-เวียดนาม ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มคนงวนเริ่มปรากฏตัวขึ้นในลาว ครั้งแรกคือช่วงที่ ฝรั่งเศสเข้ามาปกครองลาว และ ในช่วงที่ฝรั่งเศสมีอำนาจในการบริหารงานในลาวไม่ได้รวมกลุ่มคนงวนเข้าเป็นพลเมืองของลาว รวมถึง ไม่จัดเข้าเป็นกลุ่มชนเผ่าของลาว เพราะพวกฝรั่งเศสเข้าใจว่างวนคือชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มย่อยเหมือนกันกับชนเผ่าอื่นๆ ดังนั้น เมื่อประเทศลาวได้รับการปลดปล่อย รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว จึงกำหนดให้กลุ่มคนงวน เป็นกลุ่มชนเผ่าหนึ่งของลาวได้อย่างสมบู รณ์คือ เป็นคนลาว มีสัญชาติลาว เชื้อชาติลาว และมีชื่อ เรียกของกลุ่มตนเองว่า ชนเผ่างวน" (อ งงงง

ในรูปแบบที่เป็นทางการ กลุ่มคนงวนได้ถูกรวมเข้าเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว นับตั้งแต่ ค.ศ. 1985 และสภาแห่งชาติ ส.ป.ป. ลาว ได้ประกาศให้งวนเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาวอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 2008 แต่ในทางปฏิบัติ สังคมลาวและเจ้าหน้าที่ลาวส่วนใหญ่ยังคงเข้าใจว่างวนคือกลุ่มเดียวกันกับคนเวียด ซึ่งปัญหาการเข้าใจผิดดังกล่าวมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่คนงวนต้องประกอบเอกสารทางการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือเดินทาง สำมโนครัวเรือน การทำบัตรประชาชน การทำอัตชีวประวัติของนักเรียนนักศึกษา ฯลฯ จากประสบการณ์ของผู้หญิงงวนคนหนึ่งในหมู่บ้านได้เล่าปัญหาการเข้าใจผิดของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบทำบัตรประชาชนให้ผู้เขียนฟังว่า

"เมื่อไม่นานมานี้ (ค.ศ. 2008) น้ำนำบัตรประชาชนเก่าไปเปลี่ยนเป็นบัตรใหม่เพราะมันหมดอายุ เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบ ทำบัตรประชาชนได้ระบุข้อมูลลงในบัตรของน้ำว่า "เป็นคนสัญชาติลาว เชื้อชาติเวียด" ในตอนแรกน้ำก็คิดว่าเขาคงจะเข้าใจผิดจึงขอให้เขาทำบัตรให้ใหม่ โดยให้เปลี่ยนข้อความจากเชื้อชาติเวียดมาเป็นเชื้อชาติลาว แต่เจ้าหน้าที่คนดังกล่าวกลับ ไม่ยอมเปลี่ยนให้และยังพูดด้วยว่า "ก็คุณเป็นเวียดตัดชาติ เราจำเป็นจะต้องระบุว่า คุณเป็นคนสัญชาติลาว-เชื้อชาติเวียด" ความเข้าใจผิดของเจ้าหน้า ที่ลาวในครั้งนั้น ทำให้น้ำเป็นคนเดียว ในครอบครัวที่มีเชื้อชาติเวียด การระบุในบัตรว่าเป็นคนเชื้อชาติเวียด ก็เท่ากับเป็นการ บอกว่าเราเป็นคนต่างด้าวเข้ามาอาศัยในลาว.."

จากนโยบายการส่งเสริมความเสมอภาพระหว่างชนเผ่าที่เกิดขึ้นในช่วงการ ปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ซึ่งมุ่งสร้างความเสมอภาคและสร้างความสามัคคีปรองดองระหว่างกลุ่มชนเผ่าในลาว โดยห้ามมิให้มีการจำแนกเป็นชนเผ่าส่วนใหญ่หรือชนเผ่าส่วนน้อย ประชาชนลาวทุกกลุ่มให้ถือว่าเป็น "ประชาชนบรรดาเผ่า " (คนลาวทุกกลุ่มมีความเป็นชนเผ่าเท่าเทียมกันหมด) และมีความแตกต่างหลากหลายทางด้านจารีตประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อ ซึ่งนโยบายการส่งความเสมอภาพระหว่างกลุ่มชนเผ่าข้างต้น ส่งผลให้งวนจากที่ไม่เคยมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่าของลาวมาก่อน ได้ถูกรวมเข้าเป็นกลุ่มชนเผ่าหนึ่งของลาวในรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

หลังจากที่รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ได้ประกาศออกมาว่างวนเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว ทำให้คนงวนในพื้นที่ศึกษาหลายคนเปลี่ยนมาระบุตนเองว่าเป็นคนชนเผ่างวน ในขณะที่ยังมีคนงวนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ต้องการระบุว่าตนเป็นคนชนเผ่างวน ซึ่งทั้งสองกลุ่มได้มีเหตุผลเฉพาะของใครของมัน เช่น กลุ่มคนงวนที่เปลี่ยนมาระบุตนเองว่าเป็นคนชนเผ่างวนส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ ชาวบ้านทั่วไป หรือกลุ่มคนที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจปานกลางค่อนล่างลงไปให้เหตุผลว่า

"การถูกยอมรับว่างวนเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว คนงวนเราไม่ต้องโดนถูกดูแคลนว่าเป็นกลุ่มคน "หล้าหลัง" "สกปรก" หรือ "เป็นทาส" ที่เคยถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกันกับ "ข่า" มาก่อน และเราก็ไม่จำเป็นต้องกังวลต่อไปว่าจะถูกมองว่าเป็นคนเวียดหรือเป็นคน "ต่างด้าว " อีกต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ลูกหลานที่เกิดมาก็จะสามารถพูดได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่างวนคือพลเมืองลาว มีเชื้อชาติลาวได้อย่างเต็มตัว และไม่ต้องกังวลด้วยว่า คนงวนจะไม่ถูกรับเข้าทำงานในภาครัฐ หรือจะลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรได้หรือไม่อีกต่อไป"

ขณะที่คนงวนอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ในกลุ่มชนชั้นกลางหรือกลุ่มที่ทำงานในภาครัฐยังคงลังเลใจว่าจะเปลี่ยนมาระบุเป็นคนชนเผ่างวนหรือไม่โดยให้เหตุผลที่ตรงกันว่า

"เนื่องจากที่ผ่านมางวนไม่เคยเป็นชนเผ่าของลาวมาก่อน คนงวนส่วนใหญ่ต้องระบุว่าตนเองเป็นคนชนเผ่าลาว ชนเผ่าผู้ไท หรือเผ่า ต่างๆ ของลาวมาเป็นเวลานาน ทำให้เอกสารทางการทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นหนังสือเดินทาง สำมโนครัวเรือน บัต รประชาชน เอกสารประกอบการทางธุรกิจ หรือเอกสารที่ดินต่างๆ ที่ต้องข้อมูลส่วนตัวแบบ ละเอียด ได้ระบุว่าเป็นคนชนเผ่าลาวทั้งหมด หากเปลี่ยนมาระบุว่าตนเป็นคนชนเผ่างวนก็ต้องได้เปลี่ยนเอกสารทุกอย่างให้เป็นแบบเดียว กันทั้งหมดเช่นกัน ซึ่งมันต้องเสียทั้งเงินและเวลาในการทำเอกสาร ขึ้นมา ใหม่ ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่ต้องระบุว่าตนเองเป็นคนชนเผ่างวนในเอกสารต่างๆ เพราะเราก็รู้ตัวดีว่าเราเป็นใครและที่ผ่านมาเรา ได้ระบุตนเองว่าเป็นคนชนเผ่าลาว ซึ่งน่าจะถูกยอมรับจากคนในสังคมมากกว่าชนเผ่างวนเสียอีก"

กล่าวโดยสรุป ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญของลาวได้กำหนดไว้ว่า พลเมืองลาวที่มีสัญชาติลาวทุกกลุ่มมีสิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิในการถือครองที่ดินทำกินและสามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินต่างๆ สิทธิ์ในการดำเนินธุรกิจ และลูกหลานที่จบการศึกษาขั้นสามัญมีสิทธิสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแห่งชาติของลาวและมีสิทธิได้รับทุนไปเรียนต่อ การได้รับสัญชาติลาวสามารถเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง สามารถเข้าเป็นสมาชิกพรรคฯ มีสิทธิที่จะได้รับการเลื่อนขั้น และสิทธิอื่นๆ ตามกฎหมายระบุไว้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้กลุ่มคนงวนในพื้นที่ศึกษาหลายคนจากที่เคยมีความรู้สึกว่า "เรียนไปสูงไปก็ไม่ได้ใช้ เพราะไม่มีใครรับคนที่เวียดเข้าทำงานในภาครัฐ" เนื่องจากที่ผ่านมากลุ่มคนงวนจะถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกันกับเวียด หรือความเป็นงวนถูกทำให้มีสถานภาพของความเป็น "ต่างด้าว" มาโดยตลอดมา ซึ่งทำให้คนงวนไม่ค่อยส่งเสริมให้ลูกหลานตนเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นไป แต่หลังจากที่รัฐบาล ส.ป.ป. ลาว รวมกลุ่มคนงวนเข้าเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว ซึ่งหมายถึงการมีสถานภาพของการเป็นพลเมืองลาวโดยสมบูรณ์ ได้ทำให้คนงวนหลายคนเปลี่ยนมาระบุตนเองว่าเป็นคนชนเผ่าหนึ่งของลาว เนื่องจากนโยบายและการให้สิทธิต่างๆ ในฐานะเป็นพลเมืองของลาวที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญได้กลายมาเป็นแรงจูงใจให้กับคนงวนมีความหวังที่จะให้ลูกหลานของตนมีอนาคตที่ดีกว่าเดิม ขณะที่คนงวนอีกกลุ่มหนึ่งกลับไม่ต้องการที่จะระบุว่าตนเป็นคนชนเผ่างวน เนื่องจากความเป็นงวนถูกทำให้มีความรู้สึกของ "ความเป็นคนอื่น" ในสังคมลาวมาโดยตลอด แม้ว่ารัฐบาลได้ประกาศให้งวนเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาวแล้ว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ก็ตาม ซึ่งการระบุว่างวนได้กลายเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาวเปรียบเสมือนปัญหาทางสองแพร่ง (dilemma) สำหรับคนงวนในกลุ่มหลังที่ต้องเลือกบนพื้นฐานของความขัดแย้งและสับสนในบทบาทและหน้าที่ที่ควรจะเป็น

2.5 สรุป

ยุคแรกของการผนวกประเทศลาวเข้าในเขตปกครองของสหพันธ์อินโดจีน ฝรั่งเศสได้นำชาวอินโดจีน-เชื้อชาติเวียดนามเข้ามาทำงานในเขตแคว้นลาวโดยจัดให้อยู่ในตำแหน่งงานสำคัญๆ หลายตำแหน่ง ทำให้ระบบการทำงานลาวในยุคการปกครองของฝรั่งเศสได้มีชาวเวียดนามเข้าดำรงตำแหน่งในระดับที่รองลงมาจากฝรั่งเศส ถัดจากชาวเวียดนามจึงเป็นกลุ่มคนลาว หรือกลุ่มชนชาติ “ลาว-ไท ” เข้ามาเป็นผู้ช่วยงานในระดับอำเภอเมืองและหมู่บ้าน หากสังเกตวิธีการจัดลำดับความสำคัญของกลุ่มคนที่เข้ามาบริหารงานในเขตปกครองของฝรั่งเศสจะเห็นได้ว่ามีลักษณะของการจำแนกกลุ่มคนที่แฝงด้วยแนวคิดของการเหยียด “สีผิว-ชาติพันธุ์ ” ซึ่งได้สร้างความแตกต่างระหว่างกลุ่มทางชาติพันธุ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการเหยียด “สีผิว-ชาติพันธุ์ ” คือ ฝรั่งเศสถือว่ากลุ่มเชื้อชาติของตนอยู่เหนือกว่าเชื้อชาติอื่นโดยเฉพาะชาวเอเชีย ฝรั่งเศสจึงเข้ามาปกครองชาวเอเชียที่เป็นคนเชื้อชาติลาว เวียดนาม และกัมพูชา และจัดประชากรในประเทศเหล่านี้อยู่ใต้อำนาจของตน และเรียกกลุ่มคนเหล่านี้ว่า “ชาวอินโดจีน ” นอกจากนี้ กลุ่มเชื้อชาติเวียดนามซึ่งถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนที่ “ฉลาดกว่า” “ขยันขันแข็งกว่า” กลุ่มเชื้อชาติลาว ได้ถูกฝรั่งเศสนำเข้ามาเป็นผู้คุมงานหรือเป็นหัวหน้าคนลาว ในเกือบทุกสายงาน เช่นเดียวกันกับกลุ่มชนชาติ “ลาว” “ไท/ไต” ฝรั่งเศสได้สร้างให้อยู่เหนือกว่าชนชาติ “ข่า” ซึ่งแสดงออกจากการเก็บภาษีในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีสัดส่วนที่ไม่เท่ากัน หรือแม้แต่ค่าจ้างแรงงานที่ถูกนำเข้ามาใช้แทนการเกณฑ์แรงงานในช่วงหลัง กลุ่ม “ชนชาติข่า” ถูกกำหนดอัตราค่าแรงต่ำกว่ากลุ่ม “ชนชาติลาว-ไท” และ “ชนชาติม้ง-เมี่ยน”

จากเรื่องเล่าของกลุ่มคนงวนที่กล่าวถึงการเข้ามาของฝรั่งเศส สามารถเชื่อมโยงได้ว่ากลุ่มคนงวนในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส ถูกรวมเข้าเป็นกลุ่มเดียวกันกับ “ชนชาติข่า” เนื่องจาก งวนเป็นกลุ่มที่ดำรงชีวิตคล้ายกันกลุ่มของ “ข่า” ที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่ “ล้าหลัง” เมื่อเทียบกับกลุ่มของ “ลาว” “ไท/ไต” และกลุ่มของ “ม้ง-เมี่ยน ” ดังนั้น งวนจึงมีสถานภาพของการเป็นชนกลุ่มน้อยในลาวและเป็นกลุ่มที่ถูกจัดให้อยู่ต่ำสุดเช่นเดียวกับกลุ่มของข่า

หากทำการเปรียบเทียบระหว่างความเป็นชนกลุ่มน้อยที่ด้อยอำนาจและความเป็นผู้หญิงในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส กล่าวได้ว่าผู้หญิงชนกลุ่มน้อยไม่เคยมีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคม ไม่มีสิทธิมนุษยชน เนื่องจากผู้หญิงถูกทำให้เป็นเพียงวัตถุทางเพศที่เจ้าหน้าผู้มีอำนาจสามารถฉุดกระชากลากตัวไปข่มขืน ไปเป็นนางบำเรอ เป็นเมียน้อยหรือเป็นทาสรับใช้ได้ทุกเมื่อ ผู้หญิงชนเผ่า

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

หรือผู้หญิงชนกลุ่มน้อยจึงมีสถานภาพต่ำกว่าเพศชายไม่ว่าจะอยู่ในกลุ่มชนชาติใดหรือเป็นคนชนเผ่ากลุ่มไหนก็ตาม

เมื่ออำนาจของลัทธิอาณานิคมฝรั่งเศสสิ้นสุดลง การเมืองการปกครองในลาวถูกโอนอำนาจให้อยู่มือของกลุ่มคนลาวในชาติปกครองกันเองโดยมีระบบการเมืองการปกครองแบบรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ซึ่งในระบบการปกครองนี้เจ้าหน้าที่ระดับสูงของลาวส่วนใหญ่ได้มีอคติต่อกลุ่มชาวเวียดนาม คำโฆษณาชวนเชื่อให้เกียจชังชาวเวียดนามถูกผลิตออกมาให้เห็นกันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างลาวกับเวียดนามดำเนินไปอย่างรวมๆ ซึ่งในช่วงแรกในการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ชาวเวียดนามที่ฝรั่งเศสนำเข้ามาและชาวเวียด (เวียดมินห์) ได้อพยพออกจากลาวเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ชนพื้นเมืองของลาวเข้ามามีบทบทในการทำงานในตำแหน่งต่างๆ แทนชาวเวียดนามที่อพยพออกไป ส่วนชาวเวียดนามที่หลงเหลืออยู่ในเขตตัวเมืองใหญ่ถูกลดทอนอำนาจและบทบาทลงเป็นเพียงคน “ต่างด้าว ” หรือคนลาวมักเรียกคนเวียดนามต่างด้าวว่า “แกว” แทนการเรียกชื่อกลุ่มคนที่มีเชื้อสายเวียดนามทุกกลุ่ม ซึ่งกลุ่มของคนงวนถูกรวมเข้าไปอยู่ในนั้นถูกเรียกว่า “เวียด” หรือ “แกว” เช่นกัน

ภารกิจแรกที่รัฐบาลราชอาณาจักรลาวเริ่มดำเนินการหลังจากได้รับเอกราชจากฝรั่งเศส คือ การสร้างจิตสำนึกในความเป็นลาวด้วยวิธีการจัดประเภทกลุ่มประชากรของลาวขึ้นมาใหม่ และพยายามตัดกลุ่มที่ไม่มีความเป็น “เชื้อชาติลาว ” แต่ดึกดำบันออกจากระบบบัญชีรายชื่อกลุ่มประชากรและกลุ่มชนเผ่าของลาว นอกจากนี้ รัฐบาลราชอาณาจักรลาวพยายามรวมกลุ่มชนชาติ “ลาว” และ “ไท” เข้าไว้เป็นกลุ่มเดียวกัน (ดูในตารางที่ 2) ทั้งสองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะทางประวัติศาสตร์คล้ายกัน เพราะเจ้าหน้าที่และผู้ปกครองของลาวส่วนใหญ่มาจากกลุ่ม “ชนชาติลาว/ไท” ดังนั้น การจัดให้กลุ่มคน “ลาว” และ “ไท” ให้เข้าเป็นกลุ่มเดียวกันไม่เพียงแต่จะทำให้ตัวเลขของกลุ่มชนชาติลาว-ไท มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่นัยยะของการจัดดังกล่าวเป็นการสถาปนากลุ่ม “ชนชาติลาว-ไท” ให้กลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ขณะที่กลุ่มประชากรของ “ข่า” ยังคงเป็นกลุ่มที่ถูกประเมินค่าให้ต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ และผู้หญิงในระบบการปกครองของรัฐบาลราอาณาจักรลาว แม้ไม่มีถูกกดขี่เช่นเดียวกันในช่วงการปกครองของฝรั่งเศส แต่ผู้หญิงไม่ได้มีบทบาทสำคัญในทางสังคมการเมืองมากนัก ซึ่งคงไม่เป็นการกล่าวเกินจริงที่ว่าไม่เคยมีผู้หญิงชนกลุ่มใดเข้ามามีส่วนร่วมทางเมืองในช่วงระยะนี้ เหมือนดั่งคำสุภาษิตลาวที่เคยกล่าวไว้ว่า *“ผู้ยิง บ่อให้ หลินการเมือง ผ้าเหลืองบ่อให้ลิ้นการบ้าน”* ซึ่งมีความหมายของการจำกัดผู้หญิงไม่ให้แสดงบทบาทในพื้นที่ทางการเมือง เพราะพื้นที่ทางการเมืองคือพื้นที่ของผู้ชายที่มีไว้เพื่อแสดงอำนาจของความเป็นชายเท่านั้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ช่วงแรกของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว กลุ่มคนงวนที่ถูกทหารฝรั่งเศสกวาดต้อนเข้ามาเป็นแรงงานในเขตนิคมฝรั่งเศสในช่วงสงครามถูกกำหนดเป็นกลุ่มคน “ต่างด้าว” ในลาวหรือเป็นกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มคนเวียดใน ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวเวียดนามอยู่ในสภาวะทั้งเป็น “ผู้ช่วย” ป้องกันไม่ให้ฝรั่งหวนกับคืนปกครองลาว เป็น “ผู้รุกราน” และเป็นที่จะกลืนชาติลาวในทัศนะของชนชั้นนำของลาวที่มีต่อชาวเวียดนามอพยพ ส่งผลทำให้กลุ่มคนเวียดที่ยังหลงเหลืออยู่ในช่วงอำนาจการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ได้รับพิจารณากลุ่มคนที่มีเชื้อชาติเวียดนามทุกกลุ่ม (กลุ่มคนเวียดและงวน) สามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวภายใต้เงื่อนไขข้อกำหนดของการเปลี่ยนสัญชาติจากเงื่อนไขการเปลี่ยนสัญชาติของรัฐบาลลาวได้ทำให้กลุ่มคนงวนพยายามปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ลาว ผลที่ตามมาคืองวนสามารถเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวและกลุ่มคนงวนได้เริ่มผูกสำพันธ์กับกลุ่มชนพื้นเมืองของลาวมากขึ้นโดยแยกตนเองออกจากกลุ่มคนเวียด ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างงวนและลาวเริ่มดีขึ้นมา ขณะที่ความขัดแย้งระหว่างงวนกับเวียดมีมากขึ้นเรื่อยๆ

อย่างก็ตาม หลังจากที่กลุ่มคนงวน ได้สัญชาติลาว แต่ต้องพบกับปัญหาต่างๆ ตามมา เนื่องจากรัฐบาลราชอาณาจักรลาวไม่ ได้จัดกลุ่มคนงวนให้เข้าเป็นชนเผ่ากลุ่มใดของลาว หรืองวนไม่มีสถานภาพของการเป็นคนชนเผ่าของลาว นับตั้งแต่การปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักลาวเป็นต้นมา สถานะภาพของกลุ่มคนงวนจึงไม่ต่างอะไรกับการเป็น “คนลาว-ต่างด้าว” ในผืนแผ่นดินลาว

มาถึงระบบการปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ที่มีผู้นำประเทศส่วนใหญ่มาจากกลุ่มสมาชิกพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ทำให้พรรคฯและรัฐบาลลาว ซึ่งผูกสัมพันธ์กับชาวเวียดนามเป็นระยะอันยาวนานและมีความสัมพันธ์กันแบบพิเศษในฐานะผู้ร่วมก่อตั้งพรรคฯ และมีอุดมการณ์ทางการเมืองเดียวกัน หลังจากการปฏิวัติประเทศสิ้นสุดลง พรรคฯและรัฐบาลลาวได้เริ่มเดินหน้าปรับปรุงโครงสร้างทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมภายในประเทศโดยมีเวียดนามเป็นพันธมิต ซึ่งในช่วงการปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว ชาวเวียดนามเริ่มกลับเข้ามาลาวเป็นกลุ่มใหญ่อีกครั้งในฐานะผู้ช่วยสร้างระบอบการเมือง เศรษฐกิจของลาวให้เข้มแข็งและพัฒนาประเทศลาว ชาวเวียดนามหลายกลุ่มที่เข้า มาดำรงชีวิตในลาวได้เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลลาวได้เรียกกลุ่มคนเวียดที่เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวว่า “คนลาว เชื้อชาติเวียด” (คนลาวเชื้อสายเวียดนาม)

การปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว พรรคฯและรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อประเด็นการสร้างความเท่าเทียมระหว่างกลุ่มชนเผ่า เนื่องจากพรรคฯและรัฐบาลเริ่มตระนักดีว่าวิธีการ จัดกลุ่มชนเผ่าออกเป็นสามชนชาติส่วนใหญ่ “ลาวลุ่ม” “ลาวเทิง” “ลาวสูง” นั้นยิ่งเป็นการตอกย้ำความ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

เหลื่อมล้ำต่ำสูงให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีความรู้สึกว่าชนชาติ “ลาวลุ่ม” อยู่สูงกว่ากลุ่มชนชาติอื่น เพราะกลุ่มคนลาวลุ่มส่วนใหญ่มาจากกลุ่ม “ลาว-ไท” ซึ่งการแบ่งกลุ่มชนเผ่าของลาวออกเป็น “ลาวลุ่ม” “ลาวเทิง” “ลาวสูง” มีลักษณะเดียวกันวิธีการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ในลาวในช่วงรัฐบาลฝรั่งเศสและรัฐบาลราชอาณาจักรลาวเคยทำไว้ ดังนั้น พรรคฯและรัฐบาลมีความพยายามหาวิธีการจัดกลุ่มชนเผ่าขึ้นมาใหม่หลายครั้งภายใต้แนวคิดของการสร้างความเสมอภาพระหว่างกลุ่มชนเผ่าและความเสมอภาพทางเพศ และเพื่อให้สอดคล้องกับคำขวัญที่ว่า “ประเทศลาวประกอบไปด้วยหลายชนเผ่า” พรรคฯและรัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างวาทกรรมชุดใหม่ผ่านคำขวัญต่าง เช่น จากที่เคยรับรู้กันมาตลอดว่า “ประเทศลาวมีอยู่ 3 ชนชาติชนเผ่า (ลาวลุ่ม ลาวเทิง ลาวสูง)” ถูกเปลี่ยนมาเป็น “ประเทศลาวมีเพียงชาติหนึ่งชาติเดียวคือชาติลาว” เนื่องจากพัฒนาการคำว่า “Nation” ที่มีความหมายในภาษาลาวของคำ ว่า “ชนชาติ” ซึ่งคำๆ นี้ มาจากแนวคิดของ Marxist-Lennist-Stalinist รัฐบาลจีนนำมาใช้ใน ค.ศ. 1949 ต่อมารัฐบาลเวียดนามนำมาใช้เพื่อจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ภายในประเทศใน ค.ศ. 1979 โดยประธานโฮจีมินห์ มีนโยบายให้นักวิชาการเวียดนามทำการสำรวจประชากรทั่วประเทศเพื่อค้นหากลุ่มชาติพันธุ์ภายในประเทศมีทั้งหมดกี่กลุ่ม ซึ่งในภาษาเวียดนามใช้คำว่า “ Dân tộc” มีความหมายว่า “ชนชาติ” ถูกนำมาใช้ ในการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวคิดทฤษฎีของ Marxist-Leninist (Keyes, 2002: 1183-1184) และลาวได้นำเอาคำเหล่านี้มาใช้ต่อจากเวียดนามโดยประธาน ไกรสอน พรมวิหาน เพื่อใช้ในการแบ่งกลุ่มชนเผ่าในลาวขึ้นมาใหม่นับตั้งแต่ ค.ศ. 1987 เป็นต้นมา จนกระทั่ง ค.ศ. 1995 ทางรัฐบาลโดยเฉพาะองค์การแนวลาวสร้างชาติได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทั่วประเทศลาวอีกครั้งและได้ตกลงกันว่าให้ เรียกชื่อของกลุ่มชนเผ่า โดยให้แต่ละกลุ่มชนเผ่าเป็นผู้ระบุชื่อที่ของกลุ่มตนเองเพื่อใช้แทนการเรียก “ชนชาติลาวลุ่ม” “ชนชาติลาวเทิง” “ชนชาติลาวสูง” เปลี่ยนมาเป็น ชนเผ่าลาว ชนเผ่ากึมมุ ชนเผ่าม้ง ชนเผ่าลื้อ ฯลฯ ดังนั้น ชนเผ่าของลาวทุกกลุ่มจึงมีอัตลักษณ์ร่วมกันในนามของ “ประชาชนลาวบรรดาเผ่า” ซึ่งมีนัยยะว่า หากเป็นประชาชนลาวก็ต้องมีชื่อของกลุ่มตนเองในบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่าที่มีอยู่ในลาว ซึ่งกลุ่มคนงวนที่เปลี่ยนสัญชาติมาเป็นลาวมาตั้งแต่ช่วงการปกครองของรัฐบาลราชอาณาจักรลาว ได้ถูกกำหนดให้เป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว หรือ ให้เป็นคนลาว เชื้อชาติลาว และจัดให้เป็นคนชนเผ่างวน กล่าวคืองวนกลายมาเป็นคนลาวได้อย่างสมบูรณ์หรือเป็นคน “ลาวแท้” ภายใต้การปกครองของรัฐบาล ส.ป.ป. ลาว

ความเป็นงวนหรือชนเผ่างวนที่ถูกรวมเข้าไปอยู่ในระบบบัญชีรายชื่อกลุ่มชนเผ่าของลาวยังไม่พบคำตอบที่ชัดเจน จากการสังเกตของผู้เขียนเกี่ยวกับการรับรู้ของกลุ่มคนงวนที่ถูกรวมเข้าในบัญชีรายชื่อชนเผ่าหนึ่งของลาวกลับกลายเป็นทางสองแพ่ง ด้านหนึ่งมันทำให้คนงวนมีความรู้สึกว่างวนมีตัวตนขึ้นมาในสังคมลาว ซึ่งก่อให้เกิดแรงจูงใจให้ลูกหลานชาวงวนให้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

ความสำคัญต่อการศึกษา มีความฝักใฝ่ในการเข้าทำงานในภาครัฐกัน และทำงานทางการเมืองมากขึ้นโดยไม่ต้องกังวลว่าจะถูกเลือกปฏิบัติจากกลุ่มคนลาวที่มองว่างวนเป็นคนเวียด ขณะที่ความรู้สึกของกลุ่มคนงวนอีกด้านหนึ่งได้ให้ทัศนะว่า หลังจากที่รัฐประกาศว่างวนเป็นชนเผ่าหนึ่งของลาว กลับทำให้มีความรู้สึกเหมือนถูกตอกย้ำว่าในความเป็น “ต่างด้าว” เพราะความเป็นงวนยังคงมีลักษณะของความคลุมเครือระหว่างความเป็นลาวและความเป็นเวียด ซึ่งคนลาวส่วนใหญ่ยังคงรับรู้กันมาตลอดว่างวนคือชาวต่างด้าวที่เปลี่ยนมาเป็นลาว กลุ่มคนงวนที่สามารถผักดันตนเองก้าวเข้ามาอยู่ในพื้นที่ทางแห่งอำนาจด้วยการปกปิดที่มาของตนเองจึงพยายามต่อต้านจากการถูกมองว่าเป็นกลุ่มเดียวกันกับเวียดมาโดยตลอด ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่ว่าทำไมกลุ่มคนงวนที่เข้าทำงานในภาครัฐหรือสามารถเข้าสู่พื้นที่ทางการเมืองลาว มักจะอึดอัดใจที่จะเปิดเผยตนเองว่าเป็นคนงวนหรือเป็นคนชนเผ่างวน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved